

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-04-04

Diarienummer 1027/20

Handläggare

Barbara Ekström/Kultur/GBGStad,

Telefon: 031-366 75 37

E-post: barbara.ekstrom@kultur.goteborg.se

Lars Jonsson/Kultur/GBGStad

Telefon: 0702-73 64 10

E-post: lars.jonsson@kultur.goteborg.se

Anette Lindgren/Kultur/GBGStad

Telefon: 031-368 36 32

E-post: anette.lindgren@kultur.goteborg.se

Yttrande till stadsbyggnadsnämnden över Detaljplan för bostäder, lokaler, grönytor och service vid Backavägen och Norra Deltavägen – samråd

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden tillstyrker Detaljplan för bostäder, lokaler, grönytor och service vid Backavägen och Norra Deltavägen, inom stadsdelen Backa (Backaplan dp3) i Göteborg, under förutsättning att framförda synpunkter beaktas.
2. Kulturnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till stadsbyggnadsnämnden som eget yttrande.
3. Kulturnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Stadsbyggnadsnämnden har begärt samrådsyttrande gällande detaljplan för bostäder, lokaler, grönytor och service vid Backavägen och Norra Deltavägen, inom stadsdelen Backa (Backaplan dp3) i Göteborg.

Detaljplanen är den fjärde i ordningen för omvandling av handels- och verksamhetsområdet Backaplan till en tät och grön blandstad. Utvecklingen av området som helhet har påbörjats och förväntas pågå under de närmaste 15–20 åren. Planförslaget som omfattar 15,5 hektar möjliggör byggnation av 2140 bostäder, två bostadsnära parker och ca 11 200 kvm centrumverksamheter. Inom de fyra kvarteren som har bäst dagsljusförhållanden finns beredskap för etablering av förskolor. Dessutom finns två fristående tomter reserverade för förskolor med totalt 16 avdelningar samt ytterligare utbyggnadsmöjlighet för 9 – 12 kompletterande avdelningar. Inom planområdet planeras även för en skola och idrottshall i separat kvarter.

Förvaltningens bedömning av förslaget har i huvudsak utgått ifrån kulturplaneringens fem värden; kulturmiljö, kreativa verksamheter, kulturella mötesplatser, konst samt identitet. I programmet för området nämns konst som en viktig del av gestaltningen men i nuläget

har inte 1% regeln tillämpats i tillräckligt stor utsträckning för att kunna leda till genomförande.

Förvaltningens synpunkter på föreslagen detaljplan tar sin utgångspunkt i planens möjlighet att omhänderta och utveckla kulturvärden när området omdanas och växer. Med hänvisning till det planerade kulturhuset, Kulturhus Backaplan, i angränsande plan (detaljplan 2) ser förvaltningen mycket positivt på att den aktuella planen visar goda förutsättningar att omhänderta kulturvärden.

När det gäller barns tillgång till kulturella mötesplatser så ser förvaltningen negativt på den knappa tillgången på friyta. Planförslaget tar emellertid höjd för platsskapande av mer generell karaktär bland annat i form av så kallade oprogrammerade ytor som främjar spontana initiativ, vilket förvaltningen ser som positivt.

Sammantaget ser förvaltningen att detaljplanen i det väsentliga skapat förutsättningar för kulturens värden på ett sådant sätt att den framtida, planerade blandstaden kan växa med kultur. Områdets kulturhistoriska karaktär har tagits upp i gestaltungsunderlaget, flera kulturella mötesplatser tillskapas genom parkernas scenrum, ytor för spontana aktiviteter är definierade och platsens kulturella identitet som helhet utvecklas och förädlas vilket är positivt.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Det finns ett flertal delar i planen som kan komma att ha påverkan ur ett ekonomiskt perspektiv, i såväl investering som förväntade gynnsamma effekter av de satsningar som görs avseende områdets kulturvärden. Hur områdets 1%-regel för konstnärlig gestaltning ska tillgodoses kräver fortsatt beredning. Det finns en ambition i planen för konstgestaltning men budget för genomförande enligt 1% regeln är inte tillgodosedd.

Det övergripande planprogrammet för Backaplan, beslutat i byggnadsnämnden 2019, uttrycker ambitionen att ge förutsättningar för socialt blandad stad. I de offentliga rummen utomhus uppfylls denna intention väl. Det är dock mindre tydligt hur måluppfyllelse i att "möjliggöra fortsatt inrymmande av befintliga kultur- och hantverksverksamheter" skall uppnås i enlighet med vad programmet uttrycker.

Det finns en betydande cirkulärekonomisk vinst i omhändertagandet av äldre offentliga byggnadsverk såsom *Kulturplan Backaplan* föreslår (se bifogad bilaga *Kulturplan Backaplan*). Förvaltningen ser att denna aspekt lyfts i planförslaget vilket är positivt. Konkret handlar det bland annat om möjligheten att integrera den stora mängd handslaget tegel som finns i befintlig bebyggelse som en del i den nya byggda miljön. *Kulturplan Backaplan* beskriver också befintliga rumsliga kvaliteter som kan återbrukas. Dessa kvaliteter har tagits upp i gestaltungsförslaget för platsen vilket är positivt. Förvaltningen kan bidra i processen genom att beskriva hur dessa kvaliteter kan bidra till berättelsen om Backaplan.

Förvaltningen bedömer att den planerade investeringen i parkmiljö och gestaltning av gröna rum som gynnsam för områdets utveckling. De planerade utomhusscenerna i området bidrar också till en ökad attraktionskraft och förvaltningen ser här en möjlighet för kulturella aktiviteter att ta plats i det offentliga rummet. Detta bidrar sannolikt till en god social utveckling genom att människor får möjlighet att mötas och interagera med varandra. Investeringar för sociala aktiviteter på offentliga platser kan ha långsiktigt

förebyggande effekt på segregation, främlingskap, destruktiva mönster och kriminella handlingar som uppstår på tomma platser där ingen vistas.

Bedömning ur ekologisk dimension

I föreslagen detaljplan finns två bostadsnära parker gestaltade. Parkerna avskiljs genom tydliga gränser samtidigt som parkrummen inordnas i ett sammanhang av gröna korridorer med träd och andra planteringar. Detta gynnar områdets biologiska mångfald och skapar ett sammanhang med omgivande gator och anslutande gårdar för skola och förskola. Förvaltningen bedömer att förslaget skapar miljöer med utrymme för både lek, motion, rekreation och vila.

Planen har också tagit höjd för att all mark utanför husen ska vara offentlig och säkerställer därmed att allmänheten får tillgång till park och naturnära upplevelser. Ett promenadstråk knyter samman områdets naturvärden. Förvaltningen ser positivt på att viktiga siktlinjer behållits vilket också gynnar platsens identitet.

Förslaget tillför området en stor mängd grönyta vilket går i linje med stadens miljömål.

Bedömning ur social dimension

Förslaget ger utrymme för sociala möten i det offentliga rummet. Kulturplanen påtalar dock behovet av särskilda insatser för medskapande och delaktighet i områdets gestaltning. Detta gäller särskilt barn och unga. Barnkonventionen är lag sedan januari 2020. Konventionen förordar att barn skall ges möjlighet att delta vid utformandet av miljöer där de skall vistas. Kulturplanen för området beskriver på vilket sätt detta skulle kunna bli aktuellt vid gestaltningen av förskole- och skolgårdar.

På och omkring Backaplan finns ett rikt föreningsliv. Den planerade idrottshallen bedöms bli en resurs för aktiviteter med koppling till rörelse. I planeringsarbetet har även alternativt användande av idrottshallen, för exempelvis kulturella intressegrupper, diskuterats, vilket är positivt. Många nätverk och föreningar har dock behov av egna lokaler, vilket sannolikt kommer att bli en viktig fråga i utvecklingen av bottenvåningar och andra lämpliga lokaler i området. Om målet att omvandla Backaplan till en helt ny och attraktiv stadsdel ska uppnås, är det av vikt att barn och unga ges möjlighet till en god livsmiljö med förutsättningar för samspel, medskapande och delaktighet. Detta krävs för att barn och unga skall kunna skapa sina egna kulturella mötesplatser. Planområdets struktur och höga exploatering gör det svårt att åstadkomma nödvändiga friytor för de skolor och förskolor som planeras. I förslaget har ansträngningar gjorts för att skola/förskola skall kunna utnyttja parkmiljön där lekplatser förlagts i nära anslutning till förskolegården/skolgården. Detta innebär dock att barnen själva inte kan styra över sin lek utan är beroende av vuxna och att det finns pedagoger/personal att tillgå.

Omvandlingen av Backaplan från ett verksamhets- och handelsområde till en stadsdel med bostäder med inslag av verksamheter i bottenvåningarna innebär en stor förändring av områdets sociala karaktär. Förvaltningen ser positivt på att tillgängligheten till området ökar med fler gång- och cykelstråk, kollektivtrafik och öppna gröna rum. Det är viktigt att Backaplan blir en allmän plats som är tillgänglig både fysiskt och mentalt. Därför är gränsdragningen mellan offentligt och privat extra viktig för att tydligt markera allmän plats där alla har samma rätt att vara.

Särskilt parkernas utformning och kopplingar mellan områdets olika funktioner och platser, erbjuder en variation av öppna gröna rum med goda möjligheter för rörelse, möten och rekreation. Den föreslagna gestaltningen skapar även bättre tillgänglighet till området vilket gynnar alla grupper och skapar möjligheter till nya möten.

Bilagor

1. Samrådsremiss 2023-03-01 från stadsbyggnadsnämnden.
2. [Planbeskrivning, samrådshandling 2023-02-21](#).
3. Kulturplan Backaplan uppslag web 18 feb 2022

Expedieras till

Stadsbyggnadsnämnden.

Ärendet

Stadsbyggnadsnämnden har 2023-03-01 skickat förslag till detaljplan för bostäder, lokaler, grönytor och service vid Backavägen och Norra Deltavägen, inom stadsdelen Backa (Backaplan dp3) i Göteborg till ett flertal nämnder och styrelser däribland kulturnämnden, för yttrande. Förvaltningen har begärt och beviljats förlängd svarstid till och med den 27 april. Planförslaget omfattar 15,5 hektar med 2140 bostäder, förskolor, två bostadsnära parker och ca 11 200 kvm centrumverksamheter, en skola och en idrottshall.

Beskrivning av ärendet

Backaplan är ett av sju utpekade delområden inom Älvstaden. Älvstaden ska utvecklas från visionen att vara inkluderande, grön och dynamisk och öppen för världen. Målet skall uppnås genom visionens strategier att *hela staden, möta vattnet* samt *stärka kärnan*.

Syftet med gällande förslag till detaljplan är att uppnå en socialt blandad stadsdel med varierat bostadsutbud, god kommunal service, centrumhandel, kultur och fritid, prioritering av fotgängare, cyklister och kollektivtrafik, samt attraktiva mötesplatser. Detaljplan vid Backavägen och Norra Deltavägen, inom stadsdelen Backa (Backaplan dp3) är en mindre del, 15, 5 av hela programområdet Backaplan. I en angränsande plan, i nära anslutning till Hjalmar Brantingsplatsen, kommer Kulturhus Backaplan att etableras (tidigast 2026) och blir därmed stadens mest centralt belägna kulturhus. Kulturutvecklingen för området som helhet blir därmed extra relevant.

I dag är Backaplan centrala Hisingens handelsplats samt en viktig knutpunkt för kollektivtrafiken. I området finns en mängd mindre företag också inom kreativa branscher. I samtal med fastighetsägare har kulturförvaltningen tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningen undersökt olika möjligheter för att kulturella och kreativa branscher ska kunna fortsätta verka i området. Ett konkret exempel på detta är det förslag till lokalprogram som kompletterar kulturplanen avseende lokaler för kulturutövare.

Bakgrund

Planeringen av den nya stadsdelen Backaplan har varit en lång process där kulturens fokus legat på det planerade kulturhuset och kulturvärden i miljön. Här nedan följer en kort redogörelse för utvecklingsförloppet.

Dåvarande Stadsdelsförvaltningen Lundby hade sedan 2013 och inom ramen för stadens kulturhusutredning arbetat med att utreda frågan om ett kulturhus på Hisingen. Under 2021, i samband med ny nämndorganisation och upphörande av dåvarande stadsdelsnämnder, övergick ansvaret för kulturhusverksamheten och fortsatt planeringsarbete för kulturhus Backaplan till kulturnämnden. Den fortsatta processen samt ekonomiska konsekvenser av förstudien behandlas inte i detta ärende utan har hanterats i särskild ordning genom separat ärende Dnr 0045/21/2.9.3: *Begäran om förstudie - Kulturhus Backaplan*, beslut 2022-02-21 § 53 i kulturnämnden.

Under framtagandet av förslag till detaljplan har kulturförvaltningen ingått i stadsbyggnadsförvaltningens arbetsgrupp med uppgift är att utreda sociala och kulturella värden samt handel på Backaplan. Arbetsgruppen har också tagit del av en pilot för kulturplan för Backaplan, där Backaplansområdets kulturvärden har sammanställts (se bifogad bilaga *Kulturplan Backaplan*). *Kulturplan Backaplan* omfattar hela planområdet,

och innehåller därmed ett antal detaljplaner för Backaplan. Kulturplanen behandlar översiktligt befintliga kulturvärden utifrån de fem kategorier som ligger till grund för utvecklingsarbete avseende kultur i stadsutveckling; kulturmiljö, kulturella mötesplatser, kreativa näringar konst och identitet. Förvaltningen har tidigare svarat på en remiss angående detaljplan 2 (*Dnr 0245/19 beslut 2022-03-21 § 73*) för Backaplan. *Kulturplan Backaplan* omfattar hela området och respektive detaljplan har stämts av mot områdets kulturvärden i ett helhetsperspektiv.

Ett platsskapande projekt, *Konst som stadsutveckling, Ångpannegatans processer*¹ har också genomförts på Backaplan under 2018 – 2021 i samverkan med Statens konstråd, lokala konstnärer, Konstnärsnämnden, kulturförvaltning och fastighetsägare i området.

Förvaltningen har också tillsammans med tidigare SDF Lundby genomfört dialogprocesser i området tillsammans med stort antal barn för kulturhusets och kulturparkens innehåll. Dialogprocesserna har också resulterat i en fysisk gestaltning vid entrén till den nya föreslagna stadsdelsparken.²

I samtal med fastighetsägare har kulturförvaltningen tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningen undersökt olika möjligheter för att kulturella och kreativa branscher ska kunna fortsätta verka i området. Ett konkret exempel på detta är det förslag till lokalprogram som kompletterar *Kulturplan Backaplan* avseende lokaler för kulturutövare.

Förvaltningens synpunkter och bedömning

Förvaltningen ser positivt på syftet med den föreslagna detaljplanen och bedömer att den ger goda förutsättningar för att uppnå en socialt blandad stadsdel med ett varierat bostadsutbud, god kommunal service, centrumhandel, kultur och fritid samt attraktiva mötesplatser. Konst nämns som en viktig del i områdets gestaltning men för att kunna skapa ett konstprogram för Backaplan krävs en tillämpning av 1% regeln, vilket i nuläge inte uppnåtts.

Med tanke på att området eftersträvar en stadsmiljökaraktär och det centrala läget som främjas av att nya Hisingsbron knyter ihop området med Göteborgs kärna, finns alla möjligheter att uppnå en innerstadsmiljö samtidigt som närheten till rekreation och grönområden ligger i nära anslutning.

Kulturella mötesplatser

Kulturhuset på Backaplan i detaljplan 2 kommer att få en stor betydelse för kulturlivet i Göteborg. Det planerade kulturhuset är centralt beläget med god infrastruktur och bra förbindelser. Med dessa förutsättningar kommer kulturhuset spela en stor roll med många besökare från hela staden och resten av världen. Det är viktigt att kulturen ur ett breddat perspektiv ges möjlighet att sprida sig i hela området. Förvaltningen ser därför positivt på att gestaltningen av detaljplan 3 tagit intryck av *Kulturplan Backaplan*. Den föreslagna gestaltningen med scener och rumsligheter har förutsättningar att underlätta utövandet och spridningen av kultur.

¹ Rapporten "Konst som stadsutveckling, Ångpannegatan Processer" återfinns på Kulturförvaltningens sida goteborg.se under fliken Kulturförvaltningens publikationer.

² Gestaltningen består av en fotodokumentation av aktiviteter som ägde rum i dialogprocessen. Fotografierna har bearbetats av konstnären Monique Wernhamn.

För att investeringen i kulturhuset ska få bra förutsättningar att fungera i samspel med området som helhet så gör förvaltningen bedömningen att området i övrigt behöver gestaltas och programmeras för konst och kultur. På Backaplan äger Göteborgs Stad endast 17 % av marken. Investeringen i kulturhuset bidrar till att främja intressen hos privata fastighetsägare och näringsliv genom att platsens attraktivitet ökar. För att kulturhuset ska ingå i ett sammanhang så har *Kulturplan Backaplan* rekommenderat att området som helhet ska genomsyras av konst och kultur med konkreta förslag på hur detta skall kunna uppnås.

Föreslagna parkmiljöer erbjuder en mängd olika variationer som stimulerar till rörelse, genom gestaltning som främjar möten och kulturell interaktion. De olika rumsligheter och stråk som föreslås skapar en lustfylld miljö som med möjlighet till rekreation. Här finns utrymme för spontana aktiviteter så som sport och lek men även lugnare atmosfärer som inspirerar till stilla kontemplation. Detta kompletteras genom utomhusscener för scenkonst, musik, poesi och andra publika aktiviteter.

Fri lek och skapande hör nära samman med barnens möjligheter att själva forma sina miljöer och få tillgång kulturella upplevelser och mötesplatser. Förvaltningen vill understryka att planområdets struktur och höga exploatering gör det svårt att åstadkomma önskvärda friytor för de skolor och förskolor som planeras.

Konst

Kvalitetsprogrammet för Backaplan beskriver ambitionen att utveckla området med grönska, sittplatser och konst. Gällande konstnärlig gestaltning återstår att se hur 1% regeln skulle kunna tillämpas i områdets planer. Ett konstprogram som omfattar hela Backaplan är en möjlighet, men som kräver att det finns ekonomiska förutsättningar för praktiskt genomförande. Kulturförvaltningen ser positivt på eventuella initiativ att ta tillvara befintlig konst i samband med omgestaltningen av miljöerna.

I tidigare processer av utvecklingsarbetet kring Backaplan har en lokalt förankrad platsutveckling för kulturvärde konst genomförts. Detta pilotprojekt drevs i samverkan med Statens Konstråd och lokalt förankrade konstnärer. Projektet handlade om att programmera Backaplan för konst genom metoden relationell estetik. Relationell estetik kan tillämpas utan krav på resultat i form av fysiska konstverk. Det handlar snarare om ett annat perspektiv på en plats och att skapa en relation till miljön. Representanter för stadsbyggnadsförvaltningen bjöds in att delta i en arrangerad aktivitet, vilket resulterade i en möjlighet att uppleva stadsrummet på ett nytt sätt. Processen syftade alltså inte i första hand till att skapa fysiska konstverk men det finns ändå spår av temporära installationer kvar på Backaplan som vittnar om den process som ägt rum.

Kreativa verksamheter

Kulturförvaltningen ser ett stort värde i att Backaplans program formulerat att konstnärer och kulturaktörer (och deras arbetslokaler) fortsatt ska få fortsatt möjlighet att finnas kvar i området. Förvaltningen bedömer dock att det krävs en större tydlighet kring hur detta kan bli möjligt. Förvaltningen menar att etableringsmöjligheter för konstnärer och kulturaktörer i den nya strukturen för området behöver stärkas. Det förslag till lokalprogram som tagits fram i samband med pilot för kulturplan Backaplan, kan användas som ett underlag i fortsatt arbete för att visa hur lokaler kan utformas för kreativa verksamheter och kulturaktörer. Förslaget till lokalprogram har tagits fram i samverkan mellan kulturförvaltningen, konstnärer och konsthantverkare och

sammanställts efter granskning av Konstnärernas Riksorganisation, KRO som handlägger kön till stadens ateljélägenheter. Se bilaga *Kulturplan Backaplan*.

Identitet

Förslaget på detaljplan innehåller flera idéer och uppslag med syfte att ta hand om berättelser och historia kring platsen.

När det gäller platsens identitet avseende kulturmiljö och kulturarv bedömer kulturförvaltningen att det på sikt finns goda möjligheter att förädla och synliggöra dessa värden. Detta gäller bland annat det romska kulturarvet som lyfts i förslaget. Konceptet för de två bostadsnära parkerna lyfter också det industriella arvet som föreslås vara vägledande i gestaltning och materialval, vilket förvaltningen ser positivt på.

Backaplan reser från storskaligt handelsområde till blandstad har goda förutsättningar för att också bli en stark kulturnod för såväl lokala som regionala intressen om förslaget till detaljplanen genomförs enligt beskrivning.

Något som präglar Backaplan är brandkatastrofen 1998, vilket också tas upp i konceptet för gestaltning av de bostadsnära parkerna. Förvaltningen ser detta som lämpligt med hänvisning till att minnesplatsen ligger intill plangränsen (DP 2).

Sammantaget ser kulturförvaltningen positivt på en fortsatt dialog kring de olika teman som föreslås. När det gäller den cirkulärekonomiska ambitionen att ta tillvara såväl återbruksmaterial som kunskap om platsens berättelse, som förslaget belyser, så ser förvaltningen med intresse på utvecklingsmöjligheterna i detta koncept.

Kulturmiljö

Kulturförvaltningen ser positivt på att gestaltungsprogrammen för parkmiljöerna så tydligt tar inspiration från *Kulturplan Backaplan*.

Planen skapar möjligheter att bevara äldre kunskap om platsen samt spår av senare industrihistoria. Hur dessa möjligheter kan lämna avtryck i den fysiska strukturen i förslaget samt gestaltning av den byggda miljön är ett fortsatt utvecklingsarbete där förutsättningarna i planförslaget ser mycket gynnsamma ut.

Backaplan är en av tolv platser i staden som tidigare varit en romsk boplat, underlaget lyfter detta, bland annat i samband med förslaget till parkgestaltningen. Förvaltningen vill också påpeka att ny lokalisering för områdets jubileumslyktstolpar, formgivna för stadens 300-årsjubileum, diskuterats och att det finns möjlighet att införliva dessa i den nya planen för belysning av området.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår förvaltningen att nämnden tillstyrker förslag till Detaljplan 3 Backaplan, under förutsättning att framförda synpunkter beaktas.

GÖTEBORGS STADS KULTURFÖRVALTNING

Anna Rosengren

Sofia Lubian

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Stab kultur - och samhällsutveckling

Förslag till ny detaljplan för bostäder, lokaler, grönytor och service vid Backavägen och Norra Deltavägen, inom stadsdelen Backa (Backaplan DP 3) Göteborg

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 31 januari 2023 att genomföra samråd för rubricerat ärende. Detaljplanen är upprättad med utökat planförfarande enligt PBL (2010:900, SFS 2014:900)

Inbjudan till samråd om detaljplan

Kommunen har tagit fram ett förslag till en ny detaljplan. Detaljplanen avser stora delar av området mellan Backavägen och Kvillebäcken liksom mellan Norra Deltavägen och Södra Deltavägen. Förslaget till detaljplan innebär kortfattat att verksamhetsområdet omvandlas till del av Backaplans nya gröna centrum med 10 bostadskvarter, lokala parker, gator och social service.

Förslaget överensstämmer med kommunens översiktsplan och Program för Backaplan. Undersökningssamråd med Länsstyrelsen om betydande miljöpåverkan sker i samband med samråd.

Tiden för samrådet är: 1 mars 2023 – 18 april 2023

Förslaget finns på Göteborgs Stads hemsida www.goteborg.se/planochbyggprojekt, där också synpunkter på förslaget kan lämnas.

Förslaget finns under samrådstiden också tillgängligt på:

- Stadsbyggnadsförvaltningen, Köpmansgatan 20. Besökstid måndag – fredag kl 09.00 – 16.00. Andra öppettider kan förekomma i samband med helgdagar.
- Älvrummet, Lindholmspiren 3-5. Besökstid måndag, tisdag, kl. 08.00-16.00, onsdag 10.00-19.00, torsdag 10.00-16.00, fredag 10.00-14.00 och lördag 12.00-16.00.

För att ge en överblick och introduktion till planhandlingarnas innehåll och ge möjlighet att ställa frågor, ordnar vi för stadens förvaltningar, Länsstyrelsen och övriga myndigheter ett separat, digitalt informationsmöte **tisdagen 14 mars kl 10.00 – 12.00**.

Om du önskar delta på mötet, så skicka din mailadress till janna.bordier@stadsbyggnad.goteborg.se så får du en länk till möteskallelsen.

Offentliga samrådsmöten och möjlighet att träffa stadens handläggare:

· **Fysiskt möte** i form av samråds- och informationsmöte/öppet hus: **Onsdagen den 15 mars 2023 kl. 17.00 – 19.00**, i Älvrummet, Lindholmspiren 3-5.

· **Digitalt** samråds- och informationsmöte: **Onsdagen den 22 mars kl. 18.00** Länk till mötet kommer att finnas på www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Handläggare från staden kommer även finnas på plats på Backaplan **i galleriagången i Backa 2** på **tisdagar kl 15.30-17.30** under samrådstiden.

Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Under tiden för samrådet finns det därför möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Synpunkterna måste lämnas skriftligt senast den **18 april 2023**. **Synpunkterna ska märkas med diarienumret SBF-2023-00084**. Ange namn och adress eller fastighetsbeteckning så att det framgår vem som skickat synpunkterna. I ert svar ska samtliga synpunkter som avses påverka planförslaget framgå tydligt. För att få en tydlig bild över inkomna synpunkter är det fördelaktigt att få en tydlig summering av synpunkterna i punktform tillsammans med det fullständiga yttrandet.

Vi ser gärna att synpunkterna skickas in via e-post till stadsbyggnad@stadsbyggnad.goteborg.se. Det går även att skicka brev till Stadsbyggnadsförvaltningen, Box 2554, 403 17 Göteborg.

Fastighetsägare ombeds meddela hyresgäster, inneboende, eller ny ägare etc. om handlingarna.

Information om förslaget kan lämnas av Janna Bordier, tfn 031-368 19 58.

De synpunkter som skickats in under samrådstiden kommer att analyseras, sammanfattas och kommenteras i en samrådsredogörelse. Där kommer det även att framgå om synpunkterna leder till ändring av planförslaget. Samrådsredogörelsen blir offentlig i samband med granskning av detaljplanen vilket är ett senare skede i planarbetet.

Synpunkter måste framföras skriftligt senast under granskningsskedet annars kan du förlora rätten att överklaga beslutet att anta detaljplanen.

Vänliga hälsningar

Janna Bordier
Planhandläggare
Centrum norr/Avdelning detaljplan
GÖTEBORGS STAD
Stadsbyggnadsförvaltningen
Telefon: 031-368 19 58
E-post: janna.bordier@stadsbyggnad.goteborg.se | stadsbyggnad@stadsbyggnad.goteborg.se
Postadress: Box 2554, 403 17 Göteborg
Besök: Köpmansgatan 20
www.goteborg.se

Sändlista

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Kretslopp och Vatten
Exploateringsnämnden/förvaltningen
Förskoleförvaltningen
Grundskoleförvaltningen
Göteborg Energi AB (Fjärrvärme)
Göteborg Energi Gasnät AB
Göteborg Energi GothNet AB
Göteborg Energi Nät AB
Göteborgs Stads Parkerings AB
Idrotts- och föreningsnämnden/förvaltningen
Kulturnämnden/förvaltningen
Lokalnämnden/förvaltningen
Miljö- och klimatinämnden/Miljöförvaltningen
Namnberedningen och GDA adresser
Nämnden för funktionsstöd
Räddningstjänsten Storgöteborg
Stadsbyggnadsförvaltningen, Strategi och taktikavdelningen
Stadsfastighetsnämnden/förvaltningen
Stadsledningskontoret, Avdelningen för planering och analys
Stadsmiljönämnden/förvaltningen
Stadsområde 04 Hisingen
Utbildningsnämnden/förvaltningen
Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Business Region Göteborg AB
Försvarsmakten Högkvarteret, HKV
Göteborgsregionen (GR)
Lantmäterimyndigheten
Länsstyrelsen
Polismyndigheten
PostNord Distribution 405 24 Göteborg
Skanova Nätplanering D3N
Statens geotekniska institut
Swedavia AB
Säve flygplats
Trafikverket
Västfastigheter Ledningsstab, Flygplatschefen
Västtrafik AB

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

Hyresgäster inom området som omfattas av aktuell detaljplan (DP3)

Övriga

"Funktionsrätt Göteborg (tidigare HSO; Handikappfören. Samarbetsorgan)"
Göteborgs ornitologiska förening

Göteborgs spårvägar

Higab

Hyresgästföreningen Region V Sverige

Lundby församling

Naturskyddsfören. i Gbg

Svensk Handel

Västsvenska handelskammaren

Älvstranden Utveckling AB

Deläggande i Kvillebäckens torrläggningsföretag (*Kvillebäcken TF 1945.*)

KULTURPLAN BACKAPLAN

2020 -

KULTURPLAN BACKAPLAN

December 2020

Kulturförvaltningens diarienummer 0057/21

Sammanställning och research: Barbara Ekström & Lars Jonsson Kulturförvaltningen

Foto: Kulturförvaltningen där annan fotograf ej anges

Kartor och stadsplaner: kulturförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret

Layout: Lars Jonsson

Omslag: Christin Wahlström - Eriksson

Särskilt tack till:

Statens Konstråd – Navet, Konst i Stadsutveckling

Curator Andreas Roth, Statens Kopnstråd

Christin Wahlström - Eriksson, konstnär

Hampus Pettersson, konstnär

Sara Lännerström, konstnär

Fredrik Hagstedt, tonsättare

Göteborgs kulturförvaltning

Norra Hamngatan 8, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

kultur@kultur.goteborg.se

Kulturstrategiska enheten

Göteborg konst

Kulturmiljöenheten

Foto: Fredrik Hagstedt

INNEHÅLL

Förord	5	Att bevara fragment av industrihistoria	23	<i>Utställningen Backaplan</i>	38	Lokalprogram Backaplan	56-81
Inledning	8	Vad finns kvar i väggarna?	23	<i>Relationell estetik – konstnärlig forskningsmetod</i>	39	Slutord Tellustemplet	82
Kulturplanering & konsekvensanalyser	8	Prioriteringar inom natur, kulturmiljö och kulturarv.	23	<i>Konsten som mobil drivkraft</i>	39		
Bakgrund	8	Kulturella mötesplatser	27	<i>Mental friyta</i>	39		
<i>Konstpolitik</i>	8	Platsutveckling	27	<i>Sinnesintryck</i>	39		
<i>Kulturpolitik</i>	8	Definition av kulturella mötesplatser i kulturplanen	27	<i>Cirkulärekonomi</i>	39		
<i>Kulturplanering</i>	9	Att bygga för möten och kultur	28	<i>Skörd</i>	39		
Utgångspunkt och syfte	9	Kulturhuset och närmiljön	28	<i>Hitta andra</i>	39		
Läsanvisning för Kulturplanen	10	Kulturparken, stadsparken vid Kulturhus Backaplan	30	Konstprogram och fortsatt utveckling av gestaltad livsmiljö	40		
<i>Kulturmiljö</i>	10	Poetiskt ledstråk	30	Värdegrund för tillämpning av kulturvärdet konst	40		
<i>Kulturella mötesplatser</i>	10	Vad gör besökarna?	30				
<i>Konst</i>	10	Knutpunkt Hjalmar	32	Identitet	47		
<i>Identitet</i>	10	Fysiska dialogplattformar i utemiljön	33	1. Sammanbindande	48		
<i>Kulturellt och kreativt näringsliv</i>	10	Dansbana Kvilleplatsen (KVILLEBÄCKEN)	34	<i>Att tänka särskilt på</i>	48		
		Idrottsanläggningar, skolgårdar och förskolegårdar	34	2. Socialisation	48		
		Parker, torg och andra allmänna platser	35	3. Relationer	48		
		Konst	37	4. Synergier	48		
		Inledning	37	5. Överbyggande mötesplats	49		
		<i>Gestaltad livsmiljö – kulturvärde konst</i>	37	6. Nod	49		
		Lokal förstudie för konstprogram av området Backaplan		7. Arena	50		
		<i>Kulturvärdet Konst på Backaplan</i>	38	8. Portal	50		
		Teman för konstprogram och gestaltad livsmiljö	38	Kreativa mötesplatser - kulturellt & kreativt näringsliv	53		
		<i>Backaplan, Ångpannegatans Processer</i>	38	Definition av Kreativa mötesplatser samt kreativt och kulturellt näringsliv	53		
		<i>Konst som stadsutveckling</i>	38	Kreativa mötesplatser bygger hållbara städer	53		
				Kulturlager Backaplan	55		

FÖRORD

Gestaltad livsmiljö är den skärningspunkt där arkitektur, design och form möter de som ska leva i miljöerna. Människors liv påverkar och påverkas av hur omgivningen är utformad, såväl i det offentliga rummet som i hemmet. Området rör allt från byggande och stadsutveckling till designmetodik och form- och materialkunskap. De nationella miljömålen och målen för hållbara städer spelar en avgörande roll för utvecklingen av gestaltade livsmiljöer. Inte bara när det gäller ny- och ombyggnation, utan också hur det kan bidra till nya livsstilar som inte belastar miljön. För just gestaltad livsmiljö finns också egna mål om att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle, där alla får förutsättningar att påverka hur den gemensamma miljön ska utvecklas.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 – 2023

I Göteborg blir det extra viktigt att skapa en kulturplanering som fungerar för de mål som ställs för Gestaltad livsmiljö. Staden har aldrig tidigare expanderat i så stor utsträckning under så kort tid. Vi måste komma nära den byggda miljön och förstå förutsättningarna eftersom det ofta är i detaljerna som skillnaderna ligger för de individer som skall leva i miljöerna. Kulturplanering handlar därför om praktiska saker, hur människor använder stadsrummet på just den här platsen, hur är det att vara barn i den här miljön? Hur skapar vi en tillgänglig kulturell mötesplats i en park som ligger i ett kreativt stråk? Hur kan ett kulturhus landa i ett sammanhang där medskapande tillåter att ett landskap med konst och kultur växer upp kring huset? Hur kan vi främja tillgången på en viss typ av efterfrågade lokaler och framför allt – hur kan samhället växa med konst och kultur på ett sådant sätt att vi arbetar med skapandets egna redskap – rum för fantasi, inspiration, och kreativitet med utrymme för det oförutsedda.

Kulturförvaltningen Göteborgs Stad 2020

”En första förutsättning är att förstå att vi i grunden inte kan veta vad som kommer hända var. Till föreställningen om emergens hör också att system är självorganiserande. Evolution sker inte bara genom naturligt urval av arter, utan även genom dynamisk självorganisering av system. Det gäller även kulturella ekologier i en stad, ett kvarter eller en specifik kulturform”.

*Klas Grinell, Kulturens värde och sociala effekter, Rapport 2020:1 Kulturförvaltningen
Göteborg*

INLEDNING & BAKGRUND

Inledning

Dagens Backaplan är en plats som framför allt präglas av handel och det är även en viktig knutpunkt för lokaltrafiken. Dessa faktorer bidrar till det stora flöde av människor som varje dag passerar genom området. Annat som påverkat platsens karaktär är det rika myller av mindre företag, restauranger och caféer, föreningsliv, konstnärlig verksamhet samt fritids- och kulturaktiviteter som finns både på plats och i närområdet.

Bebyggelse av skiftande karaktär delar plats med minnesmärken samt med Kvillebäcken som med sitt tillhörande gröna promenadstråk erbjuder en lugn passage och en stunds vila.

För den som tar sig tid uppstår en komplex plats som bär på många spår och minnen av såväl stor glädje som den djupaste sorg. Här finns berättelser, historier och funktioner i olika lager, från skilda epoker.

I dag står området inför stora förändringar då det skall byggas om. Bostäder, handel och kulturliv skall samsas i en tät innerstadsmiljö som via den nya Götaälvbron skall knyta ihop området med Göteborgs centrum.

Hampus Pettersson, konstnär och verksam i området

Ovanstående citat speglar områdets karaktär i några få rader, men visar också på vad kulturplanering handlar om: att konkretisera arbetet med konst

och kultur så att de kan omsättas i fysisk planering. Kulturplanering som följer planprocessen säkerställer att befintliga kulturvärden identifieras samt att förutsättningar skapas för konst och kultur i stadsutvecklingen.

Kulturplanering och konsekvensanalyser

Social konsekvensanalys (SKA) och barnkonsekvensanalys (BKA) är beprövade verktyg i stadens planprocesser. Kulturkonsekvensanalys (KKA) baserad på ett antal definierade kulturvärden har tidigare prövats för att fördjupa kunskapen inom ett fåtal geografiska områden. Kunskapsunderlag av detta slag är bra kompletterande underlag för kulturplanering, liksom kulturmiljöutredningar och mer fördjupade behovsanalyser för olika målgrupper. Resultatet av analyserna behöver dock följas upp kontinuerligt för att de skall bli verkningsfulla redskap. Process och arbetssätt kring ingående kulturvärden behöver dessutom fastslås för att kunna ge god verkan över tid."

Bakgrund

Göteborgs Stads kulturprogram antogs av Kommunfullmäktige 2013. Programmet definierar tre områden för det kulturpolitiska arbetet:

Konstpolitik, som skall hävda konstens integritet, oberoende och egenvärde samt främja konstnärlig yttrandefrihet och kvalitet.

Kulturpolitik som skall främja social sammanhållning, främja delaktighet i kultur, stimulera till eget skapande samt vårda, värna och tillgängliggöra kulturarvet. Kulturpolitiken skall också förstärka arbetet för demokrati och jämlikhet.

Kulturplanering skall skapa en attraktiv livsmiljö i staden samt göra dess karaktär och historia tydlig. Planeringen skall också främja göteborgarens inflytande över den fysiska miljön. Kulturplaneringen skall skapa en gemensam inriktning för hur kulturella resurser och kulturvärden omhändertas i stadens utveckling.

Utgångspunkt och syfte

För att Göteborgs översiktsplan skall få tydlig kulturprofil och bli ett strategiskt verktyg för kulturplanering och investeringar i kultur i förhållande till hur stadens mark ska fördelas så krävs att lokala kulturintressen kan omsättas i konkret planering och strategiska investeringar. Kulturplaneringen förtydligar hur kopplingen mellan förvaltningarna med detaljerad lokalkunskap ska organiseras för tillämpningen av kulturplanering i förhållande till översiktsplanen.

Under 2018 fick kulturnämnd och förvaltning ett utökat ansvar för att kulturvärden, kulturarv och kulturmiljövärden skall bli en tydlig del i stadsplaneringen. Plan- och bygglagen och kulturmiljölagen reglerar detta.

Utgångspunkten för kulturplanen är plan- och bygglagens definition av begreppet "Natur och kulturvärden". I detta begrepp ingår:

Kulturhistoriska värden

Estetiska värden

Sociala värden

För att fördjupa och konkretisera Göteborgs Stads arbete med kulturplanering har fem kulturvärden definierats. Det är dessa fem värden som ligger till grund för den lokala kulturplanen på Backaplan:

Kulturmiljö

Kulturella mötesplatser

Konst

Identitet

Kreativa verksamheter

Kulturplanen för Backaplan utgår från dessa värden samt med ett visst fokus på det planerade kulturhuset på Backaplan. Valet av kulturhuset som utgångspunkt för analysen grundar sig på att den struktur som omger en kulturnod är av yttersta vikt för att noden skall fungera som mötesplats. Kulturplanering i tät stadsmiljö bör identifiera var sådana noder är belägna i syfte att skapa fysiska rum för gemensam, fortsatt kunskapsutveckling i samverkan med lokala aktörer.

Läsanvisning för Kulturplanen

Kulturplanen på Backaplan är uppdelad i kapitel efter de fem kulturvärden som ligger till grund för stadens kulturplanering. Planen kan användas för att söka kunskap i en specifik fråga eller för att skapa en överblick över hela områdets grundläggande karaktär som konst- och kulturlandskap.

Kulturplanen utgörs av fem kulturvärden:

Kulturmiljö

Sid 13

Kulturella mötesplatser

Sid 27

Konst

Sid 37

Identitet

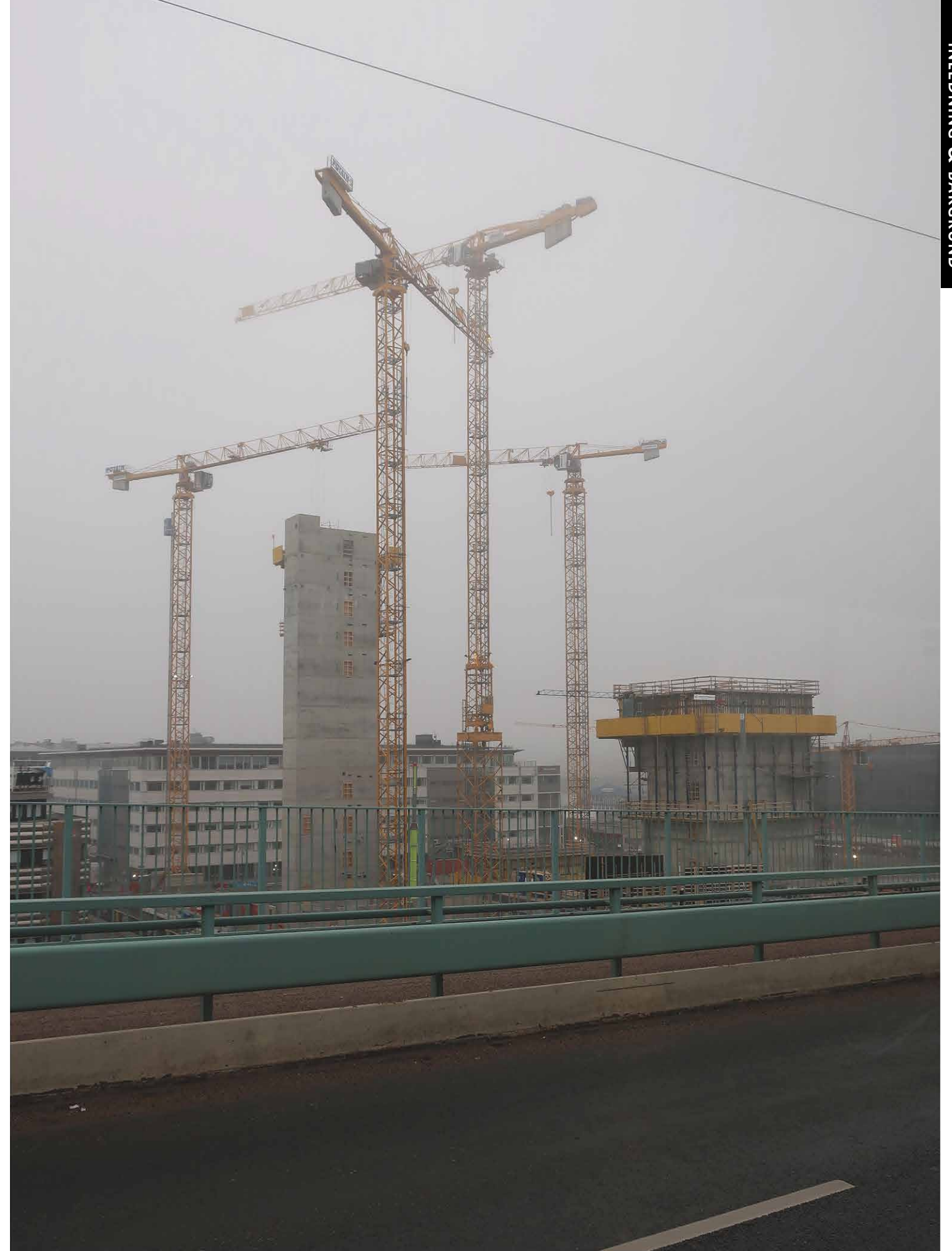
Sid 47

Kulturellt och kreativt näringsliv

Sid 53

Illustration av "Kulturplan"

KULTURMILJÖ

Definition av kulturarv och kultur- miljö

Kulturmiljö :

Kulturmiljö – avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- eller industriområden såväl som extensivt påverkade skogs- eller fjälllandskap. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet.

Kulturarv:

Kulturarv avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etc.) för mänsklig påverkan. Oavsett om det skrivs i obestämd eller bestämd form – kulturarv eller kulturarvet – innefattar det en mångfald av kulturarv. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, t.ex. det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv.

Plattform Kulturhistorisk värdering och urval: grundläggande förhållningssätt för arbete med att definiera, värdera, prioritera och utveckla kulturarvet
Riksantikvarieämbetet, 2015

Kultur skapar synergier för hållbara samhällen

FN:s Agenda 2030 med 17 utvecklingsmål strävar mot att utrota fattigdom och hunger, minska människans påverkan på miljö och klimat, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder samt bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen. Mål elva nämner specifikt att skydda och trygga kulturarvet för att uppnå hållbara samhällen.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Bakgrund

Backaplan är historiskt gränsland. Före 1658 utgjordes riksgränsen mellan Sverige och Norge av Kvillebäcken eller området i närheten av Kvillebäcken. En liten del av Hisingen, ungefär motsvarande stadsdelen Lundby, var svenskt, medan resten av Hisingen var norskt. Hela Hisingen blev svenskt genom freden i Roskilde 1658.

Den viktiga förbindelsen med västerhavet gjorde området kring Göta älvs mynning till arena för ständiga strider. 1611 brändes i stort sett samtliga Hisingens gårdar ner av danskarna. 1621 grundades staden Göteborg på den södra Älvstranden för att etablera en väl befäst stad vid Göta älvs mynning.

Området som vi i dag kallar Backaplan var landsbygd fram till det att hamnen och industristaden började växa fram under 1800-talet. Backaplan kallades "Hisingens trädgård" av göteborgarna. Grönsaker och rotsaker som såldes på marknader i staden kom i första hand från Backaplan och

Foto: Barbara Ekström

dess omgivningar. Under industrialismens tidiga år användes miljöerna kring Backaplan av anläggningar som behövde utrymme för en expanderande fabriks-tillverkning. Här kan bland annat Rosengrens Kassaskåpsfabrik nämnas grundad 1886. 1905 flyttade verksamheten med sina 75 anställda till en tomt som var belägen där nuvarande Coop ligger i dag. En utmaning vid tillkomsten av fabriken, var att marknivån bara låg 75 centimeter över Göta älvs medelvattenstånd. Därför tvingades man att fylla upp och dränera området, för att inte verkstadsgolvet vid extremt högvatten skulle sättas under vatten. Eftersom marken bestod av lera med hög vattenhalt, gjordes byggnaderna låga och lätta. Separata betongfundament göts för de tyngsta maskinerna och golven förstärktes med extra armeringar. *Delar av den tidigare byggnaden är bevarande i den befintliga nuvarande anläggningen. Kassaskåpsfabriken låg kvar ända in i modern tid och 1960 hade då en omsättning på 26 miljoner kronor med 550 anställda. Fabriken låg kvar låg fram till 1967 och varumärket Rosengren ingår i dag i Gunnebo Nordic AB.

**Källa Wikipedia*

En annan större anläggning vid Backaplan var Göteborgs Porslinsfabrik som invigdes 1898. Rörstrand som köpt anläggningen redan 1914 flyttade hela sin tillverkning hit 1926 och delar av produktionen fanns kvar till 1941.

När stormarknaden EPA flyttande in i tidigare kassaskåpsfabriken 1969 invigdes den nya handelsplatsen av Hep Stars* som då var ett av Sveriges populäraste band. Backaplan gick in i en period av stormarknad och volymhandel med god tillgänglighet för framför allt bilister. Vidsträckta asfalterade ytor för i första hand transport och parkering har karakteriserat området ända fram till idag.

** Hep Stars 1963 - 1969 med återförening under 1980 - talet.*

Namnberedning

Namn beslutas efter att en detaljplan är antagen och innan platsen kommer i bruk. Man ska alltså få ha en adress när man flyttar in.

När nya ortnamn bestäms brukar man se på hur man namngivit tidigare. Det ska fungera att orientera sig efter typ av namn eller någon geografisk detalj i namnet.

Stavningen är viktig och att det är tydligt. Ortnamn är en förutsättning för att polis och brandkår och alla andra ska kunna hitta rätt. Ortnamnen får koordinater för att få rätt placering i Lantmäteriets kartor. Även bebyggelse- och naturnamn ingår i begreppet ortnamn. Exempel på sådana namn är Kvillebäcken som fungerar som förled till flera andra namn och adresser i närheten. Stadsdelen Backa som härstammar av ett sockennamn finns i olika stavningsformer sedan 1300-talet. Namnet är vanligt i hela landet och är en böjningsform av ordet backe, vilket tydde på att byn låg på en liten höjd.

Ångpannegatan* beslutades som gatunamn 1946 och är ett gruppnamn, det vill säga namn som tillkommer vid snabb utbyggnad. I området finns därför flera namn som relaterar till maskiner.

** Ångpannegatan nämns längre fram i Kulturplanen, Kulturvärde Konst*

Åtgärd:

Backaplan bär på historier, berättelser och minnen. Det är av stor betydelse att namnberedningen arbetar systematiskt för att lyfta dessa berättelser och innehåll i namngivningen av gator och platser för att berika och lyfta Backaplans utveckling och historia.

Kvilleån

I inriktningsbeslutet för Backaplan beskrivs hur stadsomvandlingen skall stärka och uppgradera Kvillebäckens grönområde till en stadsdelspark, Backaplans ryggrad.*

**[https://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/C5FC1EB812B960ECC12583BE00500EC6/\\$File/Handling_2019_nr_36.](https://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/C5FC1EB812B960ECC12583BE00500EC6/$File/Handling_2019_nr_36.pdf)*

pdf?OpenElement

Följande stycken är hämtat ur Idéstudien för Kvilleledalens potential: Genom sin närhet till såväl tät bebyggelse som områden med stora naturvärden har Kvilleledalen potentialen att bli ett bli ett fantastiskt rekreationsområde. Ett grönt stråk där människor kan gå och cykla från den planerade Centrala Älvstaden ut till mer lantliga delar på Hisingen. Med en medveten satsning kan detta område bli ett mönsterprojekt i att förena stadsnära boende med kvalitativa naturupplevelser och närhet till odlingar. (Ur mp, s, och v yrkande i Göteborgs kommunstyrelse den 28 mars 2012.) Så formulerades det politiska uppdraget som

resultat i en idéstudie för Kvilleledalen. Området består av en 12 kilometer lång dalgång utmed vattendraget Kvillebäcken och Kvillen som sträcker sig från Göta älv till Nordre älv, rakt över ön Hisingen.

Stadsbyggnadskontoret fick i uppdrag att ta fram en plan som kan omvandla Kvilleledalen till en värdefull park vid Backaplan och tillgängligt gröntstråk från älv till älv.

Det finns ett starkt engagemang för dalgången längs Kvillebäcken och Kvillen och dess utvecklingspotential hos många av de boende och verksamma i området.

Kvillebäcken och Kvillen är ett ovanligt vattendrag. Den är en s.k. flodbifurkation, ett vattendrag med två flödesriktningar. Från Hökällas fågelrika våtmarksområde rinner vattnet åt nordost och kallas Kvillen. Sydväst om Hökälla rinner vattnet söderut mot Frihamnen, genom S:t Jörgen och Backaplan. Vattendraget ligger utmed en dalgång som för länge sedan var ett havssund, Kvilleledalen. Dalgången är variationsrik, med tät bebyggelse i söder och landsbygd mot norr. Naturen i området erbjuder stor artrikedom och här finns en kulturhistoria som är okänd för många.

Idén att skapa ett sammanhängande vandrings- och cykelstråk stöds av Göteborgs översiktsplan och de strategier som tillkommit som en följd av den, Vision Älvstaden, Strategi för utbyggnadsplanering, Grönstrategi för en tät och grön stad och Trafikstrategi för en nära storstad. Översiktsplanens övergripande mål är att Göteborg ska utvecklas på ett hållbart sätt och den visar hur det kan ske genom att ange en långsiktig inriktning för mark- och vattenanvändning. Huvudinriktningen är att staden ska växa genom komplettering i det redan byggda i kombination med byggande i strategiska knutpunkter. Backaplan är en av dessa strategiska knutpunkter och där pågår detaljplanering för omfattande omvandling från handelsplats till tät och blandad stadsbebyggelse. Backaplan och Frihamnen omfattas av *Vision Älvstaden*, där Kvillebäcken har sitt utlopp i Göta Älv. Visionen har tre strategier: Hela staden, möta vattnet och stärka kärnan. I visionen står bl.a. att vattnet ska vara närvarande i stadsrummet, det ska vara en tillgång för alla och att grönskan ska planeras så att den ökar

tillgängligheten och bjuder in till vattnet. En park vid Kvillebäcken i Backaplansområdet kommer utgöra en viktig mötesplats och grön oas i en ny tät bebyggd stadsdel. Frihamnen står också inför mycket stora förändringar med ny bro och tusentals nya bostäder och arbetsplatser kommer byggas under många år framöver. Den s.k. jubileumsparken som planeras i Frihamnen skulle kunna bli Kvilleledalens urbana ände. Ett grönskande gång- och cykelstråk i Kvilleledalen gör det möjligt att ta sig från stadsmiljön i Frihamnen och enkelt komma ut i naturen.

Idéstudien för Kvilleledalens potential, Stadsbyggnadskontoret 2017

Konsult: Radar Arkitektur & Planering AB

Godkänd av byggnadsnämnden 2016

Åtgärd:

Kvilleparkens betydelse som rekreationsplats och sammanlänkade funktion behöver gestaltas. En förstudie* har tagits fram i samverkan med lokala konstnärer och Statens konstråd som kan användas vid beställning av ett konstprogram för stråket/parken. I förstudien finns olika teman att arbeta vidare utifrån som också kan kommuniceras till andra planerande förvaltningar som exempelvis Park och Natur samt Idrotts och föreningsförvaltningen. En arbetsgrupp för detta bör tillsättas (eller ev. vara en del av redan befintlig grupp på SBK för utveckling av blå – gröna stråk i området). Ett konstprogram för stråket ska tas fram inom ram för 1% regeln.

**I parken finns en befintlig dansbana som eventuellt kan behöva omplaceras i den nya planeringen, mer om detta i kap. Kulturella mötesplatser, rubrik Dansbana.*

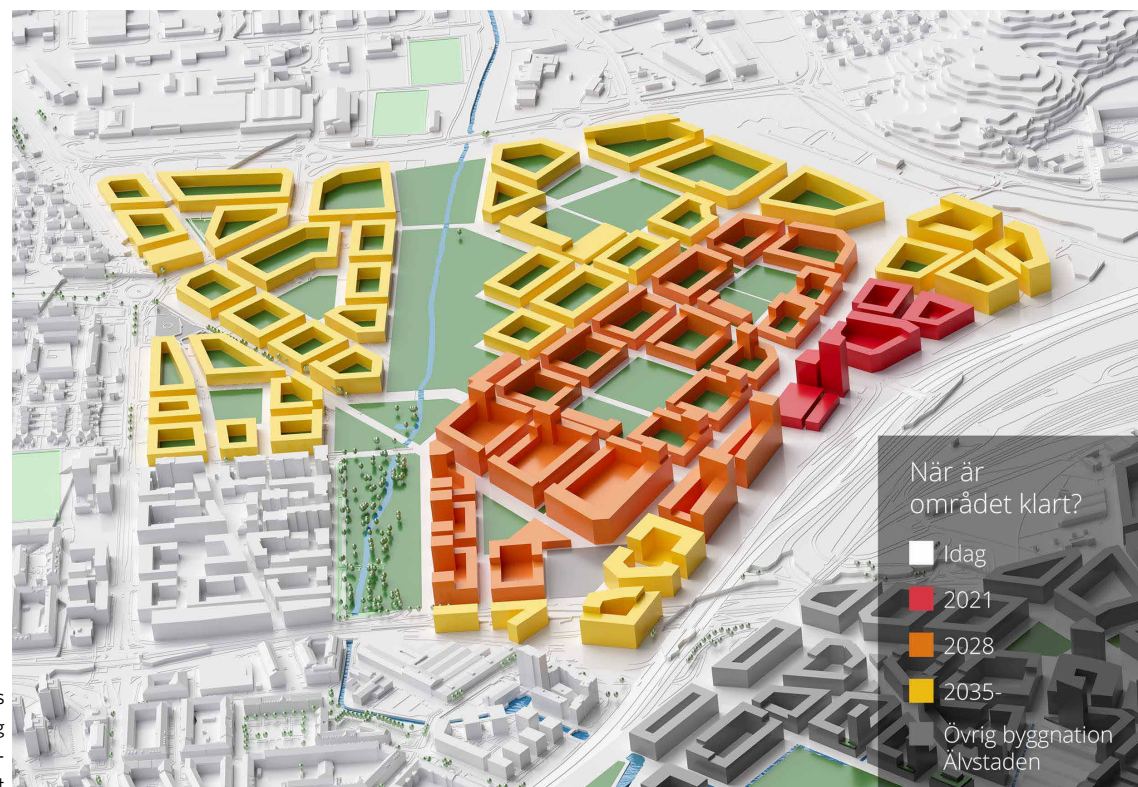
**Se vidare Kulturvärde konst*

Minnesplats brandkatastrofen

Natten till fredagen den 30 oktober 1998 inträffade en brand på Backaplan i en lokal där 375* ungdomar samlats till fest. Under branden omkom 63 unga människor och 214 skadades svårt. Den äldsta som omkom var 20 år och den yngsta var endast 12 år gammal. Branden har kommit att kallas Diskoteksbranden eller Backabranden.

*(*Ref: Wikipedia)*

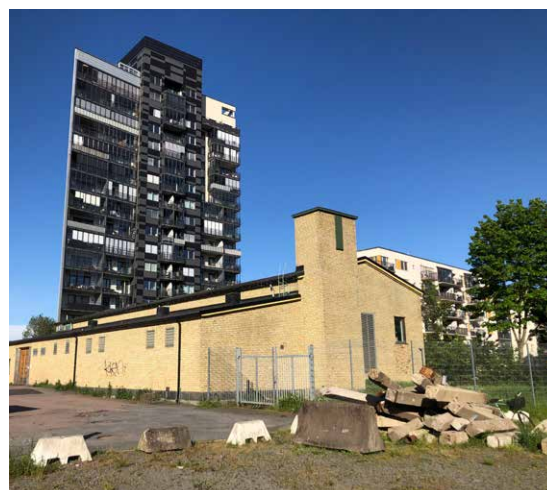
Brandkatastrofen på Backaplan är en av de svåraste tragedierna i modern svensk historia. I dag är själva lokalen ett minnesrum som renoverats i ett omsorgsfullt arbete där nya tillägg lyfte fram berättelsen. Göteborgs Stad stod för renoverings-

Backaplans
Utbyggnadsordning
Illustration Stads-
byggnadskontoret

Kvilleån, foto Lars Jonsson

Pumphuset vid "Porslinsfabriken", foto Lars Jonsson

Panoramabild av
Bultfabriken och
"ölstugan," foto
Lars Jonsson

kostnaden. Föremål och bilder finns utställda. Den renoverade lokalen invigdes tre år efter branden. Den förening som bildades för brandoffrens anhöriga, Boa, har genomfört utbildningar i lokalen för ungdomar kring vilken konsekvens en brand kan få. På årsdagen av branden brukar det genomföras en minnesceremoni, och då är lokalen öppen för allmänheten.

Delar av den minnesvägg som växte fram utanför lokalen dagarna efter katastrofen är nu museiföremål och arkiverade hos Göteborgs stadsmuseum.

Händelsen har förändrat Göteborgs förståelse av staden som social organism. Tio år efter branden, på årsdagen 2008 invigdes minnesmonumentet i blåskimrande norsk granit med namn och ålder på alla de ungdomar som omkom ingraverade.

Konstnären Claes Hake har gestaltat minnesmärket. Över tusen människor deltog i invigningen och årsdagen av brandkatastrofen fortsätter att samla människor för att minnas händelsen och hedra de omkomna.

Fördjupad läsning:

I boken "Att möta det man möter - Erfarenheter från Stödcentrum efter brand-katastrofen i Göteborg", (redaktör Lars Rönmark).

Med anledning av denna händelse så har barn och ungdomar en särskild plats på Backaplan. Unga människors behov och intressen skall prägla området. Till stöd i detta arbete finns barnkonventionen som blev svensk lag 1 januari 2020.

Åtgärd:

När det gäller eventuella planer på förflyttning av minnesmonumentet över Brandkatastrofen så förutsätter detta att Göteborg Konst ansluts till utvecklingsarbetet så att frågan hanteras sakkunnigt.

Brandkatastrofplatsens detaljplan ligger längre fram i tid – men då det är en stor fråga bör den tas i beaktande redan nu. Inte minst med tanke på att händelsen förknippas med Backaplan som helhet för stadens invånare.

Vidare bör särskild vikt läggas vid gestaltning av ytor som är speciellt avsedda för barn och unga, se avsnitt Kulturella mötesplatser.

Bult- och Nagelfabriken i kvarteret Ångpannan

De äldsta delarna intill Kvillebäcken tillkom i slutet på 1800-talet. De har ett för tiden industritypiskt läge intill en vattenled. Intill de äldsta byggnaderna ligger en större fabriksbyggnad från 1942 som var en stor utbyggnad av den ursprungliga bult- och nagelfabriken. Mellan 1800-talsbebyggelsen och den yngre fabriksbyggnaden bildas ett karaktärsstarkt stråk i mötet mellan olika tiders fabriksbyggnader. De äldsta byggnaderna och den västligaste längan av 1940-talsbyggnaden finns utpekade i stadens bevarandeprogram, men anläggningen som helhet visar på industrins utveckling över tid och är ett mycket karaktäristiskt inslag i gatubilden. Mot Herkulesgatan har en av industribyggnaderna omvandlats till en handelslänga som tillsammans med pumphuset till porslinsfabriken på andra sidan gatan bildar ett småskaligt och varierat gaturum som kopplar samman Hjalmar Brantingsplatsen och Brämargården.

Göteborgs porslinsfabrik

Göteborgs Porslinsfabrik ritad av arkitekten Adrian Peterson invigdes 1898. Arkitekten hade haft flera uppdrag i Lundby, bland annat kommunalhuset vid Ceresgatan och Lundby nya kyrka när han blev anlitad för att skapa ritningarna till fabriken tillsammans med sin son, arkitekten Carl Crispin. Far och son hade tidigare samarbetat, bland annat i uppdraget för vattentornet i Slottsskogen där de adderade ytterligare ett värde som står sig än i dag – utsiktstornet i folkmun kallat "Kikar'n". Den omfattande anläggningen Porslinsfabriken fördelades på tre sammanlänkade flyglar som omgärdade de stora brännugnarna vars höga skorstenar syntes vida omkring. Här fanns också slamhusen för leran med sina väldiga behållare, krossverkstaden, sikten med elektromagneter för borttagning av järn, filterpress, knädverkstad, formgivningssalar, gipsgjuteri, torkrum, dekorationsavdelningen, glaseringsavdelningen samt sorteringen och utställningshallen. Rörstrand som köpt anläggningen redan 1914 flyttade hela sin tillverkning hit 1926 och delar av produktionen fanns kvar till 1941. Under denna epok skapades

bland annat servisen Gröna Anna som kommit att bli en storsäljare, ända in i modern tid. En annan välkänd servis skapades på fabriken då Knut Almström var chef för Rörstrand. En dag sökte hans maka honom på kontoret. Medan hon väntade fann hon ett vitrinskåp där en skärva från en ostindisk tallrik förvarades. En relik från den 1746 så tragiskt förlista (och senare återskapade red. anm.) ostindiefararen Götheborg. Hon blev intresserad av mönstret och stimulerade sin man att göra något av det.* Så föddes servisen Ostindia, framröstad av svenska folket till århundradets servis som seglat på våra matbord sedan 1932 och fortfarande tillverkas.

*Källa: Lundby på Hisingen, Folke Eriksson

Det låga pumphuset i gult tegel från mitten av 1900-talet är den enda bevarade byggnaden från porslinsfabrikens 63-åriga verksamhet på platsen. Den är en välbevarad funktionsbyggnad, med ursprungliga fasader, fönster, portar och portomfattningar. Resterande delar av fabriken revs vid millennieskiftet.

Åtgärd:

Då byggnaderna finns registrerade i stadens bevarandeprogram skall hänsyn tas till detta vid gestaltningen av den omgivande miljön. Om möjligt bör även innehållet i byggnaderna korrespondera med exteriören så att verksamheter med kreativt och kulturellt hållbar karaktär prioriteras. Se vidare Kulturella mötesplatser, kreativt och småskaligt näringsliv.

Jubileumslyktstolpar

Enstaka exemplar av de jubileumslyktstolpar som togs fram inför Göteborgs 300-årsjubileum finns inom Backaplansområdet. De placerades ut runt om i hela staden från 1920-talet och fram till 50-talet och är ett samlande inslag i stadens gatuum. De visar på den omsorg som man lade ner till utformningen av det gemensamma rummet i olika typer av stadens områden.

Åtgärd:

Lyktstolparna skall inventeras och bevaras samt i möjligaste mån placeras i sina ursprungslägen i den nya miljön.

Fornminnen

Backaplan har två registrerade fornminnen hos Riksantikvarieämbetet. Det ena är fornlämning Backa 74:1 Vägmarke.

Lämningen utgörs av en vägvisarsten, troligen av gnejs. 1,3 m hög, 0,3 m bred och 0,3 m tjock. Kvadratisk tvärsnitt. På stenens SÖ och NÖ sidor är två släthuggna ytor, ca 0,3 x 0,3 m stora. På SÖ sidan finns inskriptionen: "Göteborg" samt en pil. På NÖ sidan finns inskriptionen "Backa" samt en pil.

På Kiettel Classon Felterus karta från 1670-tal gick tre huvudvägar norrut från Göteborg. En via Tuve på Hisingen, en via Backa på Hisingen och en via Nyebro öster om älven*. Från denna tid var det betydelsefullt att hitta till Backa för att kunna ta vägen norrut från Göteborg.

*Vägar i Bohuslän. 1982. Utgiven av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, s 28-29

På 1740-talets kartbild, baserad på den av lantmätare Torsten Lohm år 1733 gjorda kartläggningen där avstånden mellan gästgivargårdarna är noggrant angivna, markeras inte längre vägen till Backa som en del av det allmänna vägnätet (a.a: s 27, 35). Möjligen har då denna väg förlorat sin största betydelse.

Efter biltrafikens ökade behov av bra vägar i början av 1900-talet blev sträckningen över Backa återigen viktig i det allmänna vägnätet, liksom vägen från Nyebro och norrut (a.a: s 38 ff). Vägmarken Backa 74:1 är sannolikt från detta tidsskede.

Vägstenen utgör en värdefull koppling till Backaplans tidigare historia och det är därför viktigt att den synliggörs och knyter an till den nya planerade strukturen.

I nuläge står stenen i direkt anslutning till Flintston's grill - om detta är en tillfällighet eller ett utslag av särpräglad Göteborgshumor skall vara osagt, men som koppling till samtiden fungerar placeringen utmärkt.

Det andra fornminnet utgörs av en liknande sten

Tv:
Flintstone
snabbmats-
restaurang,
foto
Lars Jonsson

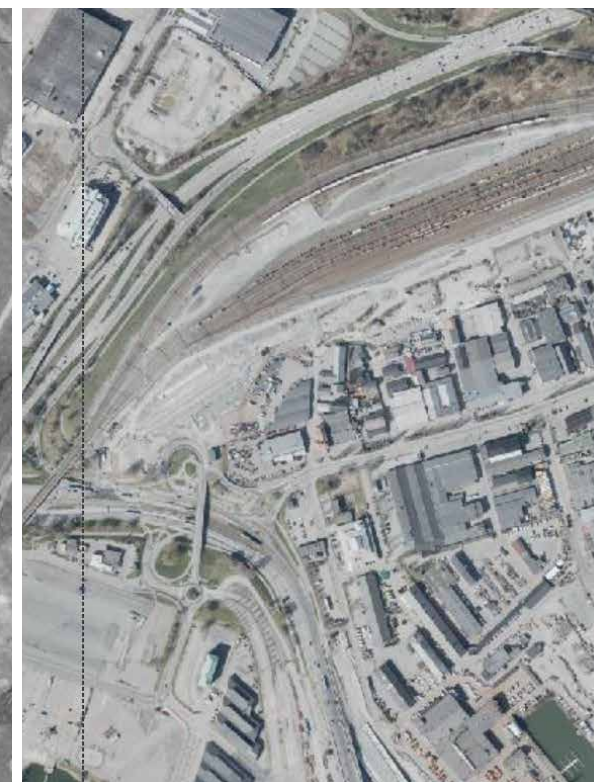
Th:
Vägvisarsten med
inskriftionen
Göteborg och Backa.
Fornlämningsnummer
Backa 74:1,
Foto
Lars Jonsson

Detalj av Jubeleumsstolpe, foto Lars jonsson

Detalj Flintstone snabbmatsrestaurang, foto Lars jonsson

Jämförelse av
vägdragning
mellan 1931 tv.
och 2019 th.
Bild Gokart

med registreringen Lu 329. Gränsmärke kategorin "Övrig kulturhistorisk lämning".

Gränssten, 110 cm lång, 32 cm bred. Inskription på två sidor: "Tufve" respektive "Göteborg". Högst upp på stenen finns två järndobbar. Stenen markerar gränsen mellan Göteborg och Lundby socknar.

Gränsstenen mellan Göteborg och Tuve socknar kan anses vara från en tid när sockengränserna ännu var betydelsefulla i landskapet. Stenen har dock inte det utseende och den form som de äldsta gränsmärkena har i landskapet. Till saken hör att Tuve var en egen kommun ända fram till 1966. Relativt långt fram i vår egen tid var det således betydelsefullt att ange Tuve som en egen ort utanför Göteborg och därmed var också gränsmarkeringen viktig.

2001 flyttades gränsstenen 3 m österut. Det är viktigt att de två stenarna även i framtiden på något sätt korresponderar med varandra genom sin geografiska placering.

Åtgärd:

Fastighetsägaren som bör kontaktas vidare i frågan och erbjudas möjlighet till kreativ lösning om stenen behöver flyttas. Denna lösning kan innebära allt från sakkunnigt stöd för omplacering till undersökning av markbeläggning under asfalt i nära anslutning till stenen. Det är inte ovanligt att rester av gammal stenlagd väg kan finnas på platsen.

Romsk boplatz

Bakgrund

Romer har en lång historia i Sverige. 2012 var det fem hundra år sedan romernas ankomst till Sverige först noterades, då i Stockholm stads tänkebok. Man tror att romer levte i Europa sedan tidig medeltid och att de har sitt ursprung i Indien. Romer har tidigare kallats "zigenare" eller "tattare", främst av majoritetsbefolkningen. År 2000 blev de erkända som en, av totalt fem, nationella minoriteter av den svenska staten. Minoriteten romer är en heterogen grupp som innefattar flera romska grupper som levte i Sverige olika länge och har språkliga, religiösa och

kulturella variationer. Romernas språk kallas med ett gemensamt namn för romani chib. Den grupp som tidigare kallades "tattare" kallar sig idag resande och räknas som en av totalt fem huvudgrupper inom den romska minoriteten (SOU 2010:55 s.81:113:138).

En statlig offentlig utredning som genomfördes 2010 behandlade marginaliseringen av romer och underströk att minoritetsrättigheter är detsamma som mänskliga rättigheter. Där bland annat frågan om romers rätt till kulturarv togs upp (SOU 2010:55 s.47:85:469).

Backaplan är en av 12 platser i Göteborg som identifierats som tidigare romsk boplatz. På en karta från 1923 går Kvillevägen från Frihamnen på Hisingen, vidare norrut längs Kvillebäckskanalens västra sida som i höjd med Kvilletorget övergår i Kvillebäcken. På andra sidan om bäcken, sett från Kvilletorget ligger det som idag kallas Backaplan. Det finns dokumenterade uppgifter och fotografier på att detta område har använts av romer för tillfällig bosättning.

Exempelvis finns två foton på ett tältläger som låg vid Kvillebäcksvägen. Fotona är tagna i december 1923 och visar ett mycket enkelt läger med tre stycken tretoppstält som är resta på ett öppet fält. Marken består av jord och några buskar växer här och var. Många människor har samlats och står i ring och tittar intresserat på två små barn i lägret.

På en karta från 1923 går Kvillevägen från Frihamnen på Hisingen, vidare norrut längs Kvillebäckskanalens västra sida som i höjd med Kvilletorget övergår i Kvillebäcken. På andra sidan om bäcken, sett från Kvilletorget ligger det som idag kallas Backaplan. Vid 1923 går stads- och länsgränsen vid bäcken och den öppna, obebyggda marken precis på andra sidan skulle rimligen kunna vara den plats där fotona är tagna (SBK, Karta Fla 43; SBK, karta 1921). Att bo precis utanför den gränsen kan mycket väl haft fördelar, kanske i form av mer sporadiska besök av ordningsmakten.

Källa: Romers kulturarv i Göteborg - en landskapsdimension, Erika Persson, Göteborgs Universitet ISSN 1101-3303 ISRN GU/KUV-12/11—SE Institutionen för kulturvård

Det romska kulturarvet bör uppmärksammas på Backaplan, någon form av landskapsgestaltning har nämnts i dialog med Romano center. Den gestaltningen bör lämpligen vara belägen i närheten av den plats där den tidigare boplatzen legat. Men det har också framkommit att intresset av att forma funktionella miljöer är stort. I dialoger, bland annat på Göteborgs stadsmuseum har företrädare för det Romska kulturarvet beskrivit att man då helst ser flexibla miljöer, där nära kontakter mellan lokalbefolkning och besökare kan skapas samt med utrymme för att mötas över generationsgränserna. En eller flera lokala arenor för matkultur och tillåtande kulturella arenor där man både kan lyssna på musik eller själv spela har också nämnts. I dialogen framkom också förslag för medverkan i genom popup-verksamhet med exempelvis lokalt hantverk, textilstudios och mediaproduktion.

Åtgärd:

Identifiera den geografiska platsen för det tidigare romska kulturarvet på Backaplan och fortsätta dialogen med Romano center för att undersöka hur kulturarvet bäst uppmärksammas. Kulturvärdet kan bli föremål för gestad konst eller landskapsarkitektur.

Romsk boplatz 1956, bild Göteborgs stadsmuseum

Industrihistoriska spår

I Västra Götaland finns en rad aktörer som måste samverka för att främja en hållbar stads- och landsbygdsutveckling. Först och främst gäller det att förbättra samspelet mellan kommuner, kommunalförbund och region när det kommer till att planera och bygga. En utgångspunkt är den redan bebyggda miljön och hur dess värden bäst kan tas tillvara innan eventuella beslut om rivning och nybyggnation. Det handlar också om att beakta äldre bebyggda miljöer som en social och ekonomisk resurs – om att förstärka fokus på återbruk och cirkulär ekonomi och förbättra kunskapsunderlaget för att ta tillvara kulturmiljön. Många kommuner poängterar särskilt vikten av interkommunal samverkan och processledning i översiktsplaneringen för att tänka nytt, djärvt och hållbart. De regionala verksamheterna kan bidra till att utveckla arbetsmetoder för hur kulturen ska komma in i ett tidigt skede och hur arkitekter, designer och planerare kan utveckla den gestaltade livsmiljön.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020-2023

Äldre industribebyggelse inbyggd i befintligt köpcenter

Rosengrens Kassaskåpsfabrik

Befintligt köpcenter med inbyggd äldre industribebyggelse

Personal på Rosengrens Kassaskåpsfabrik

Rosengrens fabriker och andra historiska lager

Utkast till en projekttid om byggnadsarkeologi på Backaplan. Juni 2020 - Sanja Peter, antikvarie, GSM

På Backaplan finns flera lager av osynlig historia, såväl industrihistoriska lämningar från 1900-talet som den period då Kvillebäcken, mycket bredare under järnåldern, lät vikingaskepp förflytta sig mellan Göta älv, Hisingens inland och Kungälv.

Att bevara fragment av industrihistoria

Fysiska spår är vittnesmål om någonting som har varit och kan ha ett viktigt dokumentvärde eller ett vetenskapligt värde. (se Kulturmiljöarbete i en ny tid, SOU 2012:37). Men också stora pedagogiska värden.

Här presenteras en skiss på var man kan finna historiska lager i en stormarknadsbyggnad på Backaplan. Med en mer utförlig byggnadsarkeologisk utredning kan detaljspecifika ritningar visa intressanta fynd. Kanske finns inga spår ovan mark från de allra äldsta byggnaderna men i nuvarande COOPs lokaler finns säkerligen en del väggar med historia. Se fotot på kassaskåpsfabriken under 1930-talet och på takkonstruktionen. På Backaplan har det funnits sådant som kan väcka fantasi till liv om händelser och verksamheter från förr. En tidsdimension har ett historiskt och pedagogiskt värde.

Det finns i nuläget ett utmärkt tillfälle att återanvända rester och fragment av en förfluten tid i pedagogiskt syfte: Backaplan som en "palimpsest" av olika lager historia. Berättelser om fabriker och verkstäder som har byggts och rivits.

Rosengrens kassaskåpsfabrik är inte den enda intressanta byggnaden i området, men den innehåller en spännande berättelse bakom fasaderna på det nuvarande storköpscentrumet.

Vad finns kvar i väggarna?

Den första fabriksbyggnaden ska ha byggts 1905 i Backa, då Rosengrens flyttade sin tillverkning från Kronhusgatan till nyuppförda fabrikslokaler på Stora Krokegårdens ägor i Backa socken på Hisingen. Det var en mekanisk verkstad med specialinriktning på bankinredningar, kontorsmöbler, industriinredningar, kassaskåp och pansardörrar i stål.

Eftersom Backaplan under tidig 1900-tal bedömdes ha en porös grund byggdes lätta konstruktioner med specialfundament för större och tyngre maskiner. 1927 är den första i raden bygglov man hittar i bygglovarkivet och det berättar att delar av fabriken uppfördes av FO Pettersson och söner och på ritningarna från 1927 finns underskrift av civilingenjör Carl Ritzén. Sedan dess har närmare 250 bygglov för om- och tillbyggnader lämnats in. Rosengrens byggde även under andra världskriget.

Generalstab Hisingen 1863,

kriget (med ett särskilt undantag eftersom det rädde byggförbud i staden).

Brytpunkten inföll 1967 då fabriken flyttade sin verksamhet till Dalarna och en stormarknad flyttade in i slutet av 1960-talet. Stormarknaden återanvände det mesta som uppförts tidigare och la tak på fristående konsoler för att koppla ihop enheterna. Tyvärr verkar det mesta av den första fabrikens byggnader ha demonterats och det som är kvar är troligtvis lagerväggar och takkonstruktioner från 1930 och 1950-tal. Det som stormarknaden har tagit över och återanvänt som egna väggar och tak.

Åtgärd:

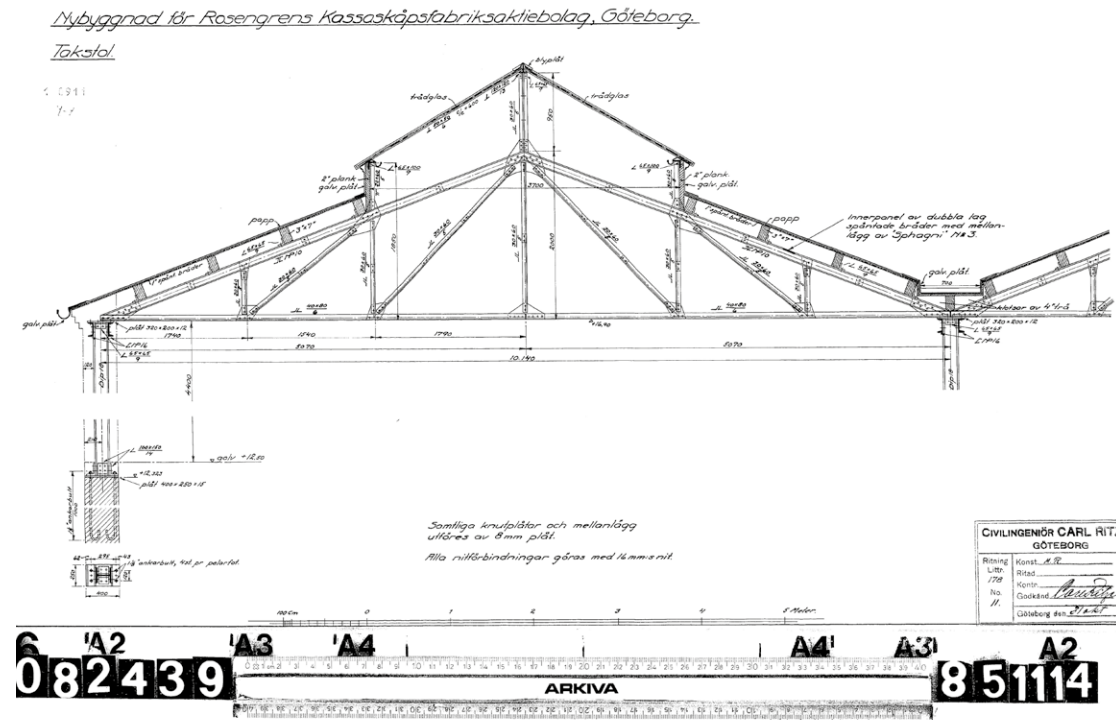
I dialog med fastighetsägaren har framkommit att man är intresserad av att undersöka möjligheten att arbeta med konst- och kulturmiljö parallellt med ombyggnaden av området. I det fortsatta samtalet kommer möjligheten att utveckla projektidén om byggnadsarkeologi på Backaplan att tas upp. Åtgärden kan kompletteras med redskapet "Tingens metod" som främjar öppenhet och inkludering i levande dialog mellan miljöer, objekt och stadens invånare.

<https://www.raa.se/museer/publikt-arbete/tingens-metod/>

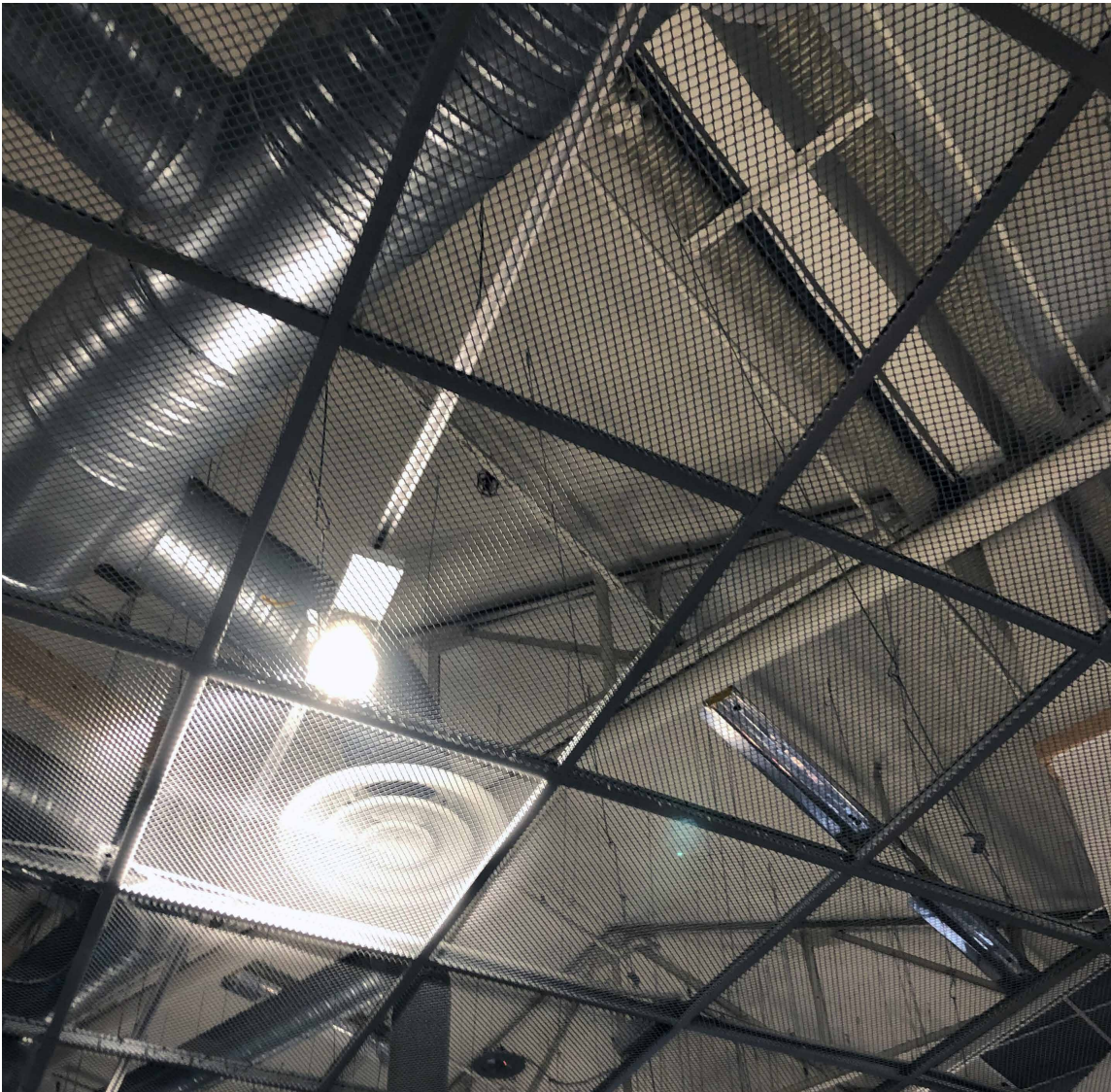
Prioriteringar inom natur-, kultur- miljö och kulturarv är att:

- öka alla invånares tillgänglighet till och delaktighet i natur- och kulturarvet genom att främja samverkan mellan natur- och kulturarvsorganisationerna samt det civila samhället för gemensam verksamhetsutveckling och bättre resursutnyttjande
- öka barn och ungas delaktighet och engagemang i det lokala natur- och kulturarvet genom utveckling av pedagogik, exempelvis utifrån digitaliseringsens möjligheter och interkulturell dialog
- öka upplevelsevärdet för besökare och turister genom att i samarbete med besöksnäringen samordna hållbara natur- och kulturarvsupplevelser och sammankoppla besöksmål och andra kulturarrangemang
- ta tillvara och utveckla natur- och kulturarvet för en hållbar utveckling både på regional och kommunal nivå genom strategisk samverkan mellan kulturmiljövårdens aktörer och berörda samhällssektorer

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

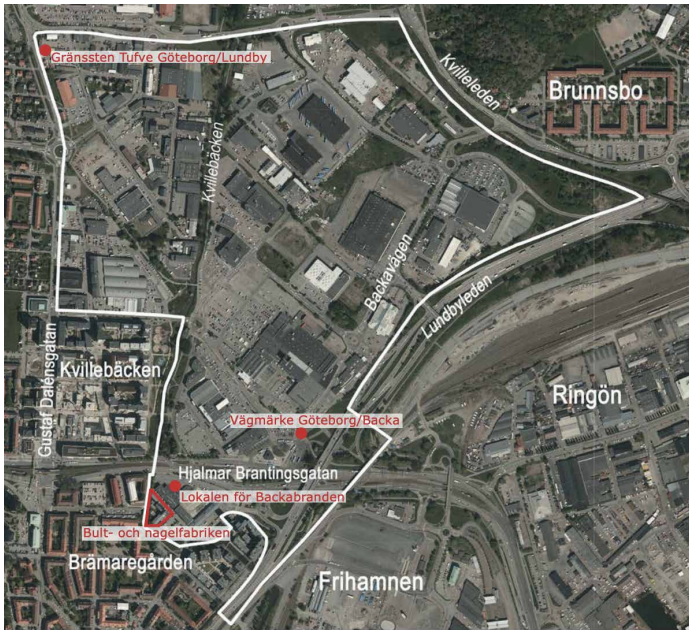
Ritning av takstolar Rosengrens kassaskåpsfabrik, bild Göteborgs stadsmuseum

Industrihistoriska lämningar i befintligt köpcenter foto Lars Jonsson

T.h: Reklam för Rosengrens kassaskåpsfabrik, bild Göteborgs stadsmuseum

T.v: Orienteringskarta

KULTURELLA MÖTESPLATSER

Platsutveckling

Regional profilering att bidra till att ytterligare stärka Västra Götalandsregionen som kulturregion och särskilt framhålla vikten av delaktighet och kvalitet. Kulturellt intressanta platser attraherar både företag och turism, till gagn för platsutveckling. Det fria och det ideella kulturlivet kan vara lika viktigt för den regionala profileringen som exempelvis kulturhus, mässor, festivaler och konstbiennaler.

Fokus 2020–2023: Ta tillvara befintliga kontakter och kunskaper Att på ett strategiskt sätt möta konstnärers och kulturutövers behov av internationalisering, stärka de internationella kontakter som redan finns hos organisationer och kommuner, bättre nyttja existerande internationella nätverk och med kulturens hjälp bidra till den regionala påverkansagendan.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Definition av kulturella mötesplatser i kulturplanen

I Kulturplanen kopplas den fysiska permanenta strukturen i den offentliga miljön till kulturella mötesplatser utomhus för ickepermanent kulturtyttringar. Dessa mötesplatser skapar möten mellan olika grupper i samhället och ger tillfälle till såväl planerade som spontant interagerande. Aktiviteten på de kulturella mötesplatserna kan utgöras av utövande i de olika konstarterna, till exempel musik, dans, nycirkus, teater samt bild

och form. Det kan också handla om spontana, mixande kulturyttringar, events, loppmarknader, bokbytardagar eller tillfälligt besittningstagande av en plats samt konstnärlig forskning. Vidare har knutpunkter ägnats särskild omsorg i kulturplanen för Backaplan med utgångspunkt från exemplet Knutpunkt Hjalmar, kollektivtrafikens hållplats på Hjalmar Brantingsplatsen. Knutpunkten är en oerhört strategisk del i kulturplaneringen och därför har Kulturhus Backaplan också sin placering i nära anslutning till denna nod. Anledningen är uppenbar – det är här Hisingen ansluter till centrala Göteborg och med den nya Hisingbron så kommer stora mängder människor att passera platsen varje dag. Men även mindre kopplingar och knutpunkter kan vara betydelsefulla som kulturella mötesplatser och därför kan referenserna från analysen av Hjalmar Brantingsplatsen överföras till alla platser på Backaplan som på något sätt genererar självklara möten mellan människor som rör sig i området.

Förutsättningar för Kulturella mötesplatser inomhus redovisas i kapitlet Kreativa mötesplatser - kulturellt och småskaligt näringsliv.

”Människan är en kulturskapande varelse. Samtidigt som det går att se kultur som ett politiskt medel för att nå mål som hälsa, välbefinnande, jämlikhet och trygghet så kan dessa saker ses som förutsättningar för att människor ska kunna få förutsättningar att leva väl och ägna sig åt kultur. Kultur är ett politiskt mål snarare än ett medel”.

Klas Grinell, Kulturens värde och sociala effekter, Rapport 2020:1 Kulturförvaltningen Göteborg

Foto: Lars Jonsson

Att bygga för möten och kultur

Det är en ständig utmaning i allt byggande att utforma den byggda miljön så att denna förmår att främja gränsöverskridande interaktion mellan människor. Det är mycket vanligt att den vilja och de ambitioner, som ofta uttrycks i tidiga projektskeden, inte klarar av att översättas till resultatkritiska åtgärder och vägval i genomförandet. Därmed förblir mötesplatspotentialen i det som byggs underutnyttjad. Genom att i ett tidigt skede göra en ordentlig mötesplatsanalys kan strategiska vägval för att åstadkomma en framgångsrik mötesplats identifieras och beskrivas - och därmed tillämpas i genomförandet.

Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi AB. Den omfattande mötesplatsanalys som tagits fram av Inobi AB som underlag för Kulturhus Backaplan på beställning av Stadsdelsförvaltningen Lundby 2018 bifogas som bilaga.

Kulturhuset och närmiljön

Det planerade kulturhuset på Backaplan är lokaliserat i omedelbar anslutning till Hjalmar Brantingsplatsen för att skapa optimal tillgänglighet. Miljö och arkitektur ger starka signaler om vilka värden man laddar in i en byggnad eller på en plats och det är en viktig del av utvecklingsarbetet kring kulturhuset och den omedelbara närmiljön. I dag är tillgänglighet en självklarhet för del i utformandet av offentliga miljöer men det handlar också om att få hela miljön kring kulturhuset att upplevas som inbjudande, tillåtande med möjlighet till medskapande. Hela området skall vara anpassat för cyklister och fotgängare och förutsättningarna för att nå kulturhuset på detta sätt tillgodoses i den fysiska planeringen. På samma sätt som man tänker på möjligheten för olika trafikslag att ta sig fram i området så skall den upplevda tillgängligheten till en plats främjas av den gestaltade miljön. Kulturhusets arkitektur ska väcka intresse för verksamhetens innehåll genom att själva exteriören kommunicerar vad som är aktuellt och sker inne i huset. Därför är hela miljön som omger kulturhuset viktig för att det skall bli en bra mötesplats. Ett växlande, kreativt kulturliv bör också beredas plats i den omedelbara närmiljön i anslutning till huset.

I dag används uterummet i stadsmiljö på ett helt annat sätt än tidigare. Stadsodling har blivit en na-

turlig del av tätbebyggda områden. Möjligheter för gröna rum och närodling i anslutning till Kulturhuset är starka önskemål från referensgrupperna bland lokalbefolkningen. Från de yngre grupperna finns ett stort intresse för aktivitetsytor som lämpar sig för parkour, skateboard, akrobatik samt generationsöverskridande aktiviteter som exempelvis nycirkus och dans. I omedelbar anslutning till kulturhuset ska detta tillgodoses genom fria sittplatser placerade vid ytor som kan användas för tillfälliga utomhusutställningar, uppträdanden och performanceakter, mindre musikframträdanden, danskonst, parkour, akrobatik och liknande. Dessa mötesplatser kan utgöras av utövande i de olika konstarterna, till exempel musik, dans, nycirkus, teater samt bild och form. Det kan också handla om spontana, mixande kulturyttringar, events, tillfälligt besittningstagande av en plats samt konstnärlig forskning. (Förutsättningar för Kulturella mötesplatser inomhus redovisas i kapitlet Kreativa mötesplatser - kulturellt och småskaligt näringsliv).

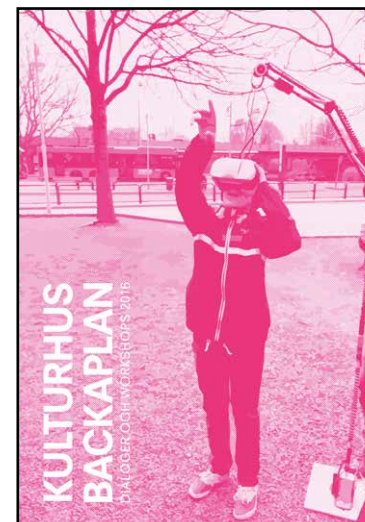
"Ja men hitta nånting som är... mänskligt liksom, relationsbaserat och... låta andra människor då som har passion och drivkraft få komma in och få forma platsen, få forma kulturhuset... det tror jag, och det är väl där nånstans, det kanske finns andra sätt att vara modig också liksom, det kan ju hända att det finns en... att personalen i kulturhuset själv är den där drivande kraften... men jag tror man måste identifiera det, är man det eller är man inte det? - för i många fall är det nog inte det utan man är en administratör, och det är inget fel i att vara administratör men då måste de nog, hur ska kunna säga, för att det inte ska bli blekt så måste man ha nån annan passion som kommer in nån annanstans ifrån och ställer till med lite konflikt och lite... som vågar komma in och utmana liksom och ifrågasätta vissa saker och... gör det lite jobbigt men effektivt eller vad man nu ska säga, sen kan det ju va jobbigt på olika sätt men... det finns ju rimliga gränser för det, men att ha lite bäring för det oväntade i det, att pinpointa: - var finns passionen nånstans? både hos medarbetarna och hos deltagarna, men att inte vara... vad ska man säga, att vara ärlig mot sig själv som organisatör av kulturhuset att... att ha, ja... om man inte har hittat passionen ännu, att inte försöka låtsas som att den finns utan ge sig fan på att här ska det komma fram."

Olle Bjerkås, konstnär i Fraktalfabriken som under en tid drevs på bla. Backaplan intervjuad av Ingrid Johansson, Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

2018

Performance
Mauritz Tistelö

Exempel på dialoger med input till kulturhusets innehåll och funktion

Kulturparken - stadsparken vid Kulturhus Backaplan

Parken bör ses som en grön oas i stadsrummet. Den binder ihop kulturhuset och parken till en gemensam kulturell miljö. Parken blir knutpunkten för rörelser i området samt portalen som leder in till de olika mötesplatserna runt parken. Sambandet till kulturhuset är starkt. Besökaren skall kunna se in och dras mot kulturhuset från utsidan, från insidan ska besökaren känna en naturlig dragningskraft ut mot parken. Det behöver således vara en god översikt från kulturhuset. Gärna knyta ihop kulturhuset i två plan med kulturparken. Det är viktigt att den fysiska och mentala tillgängligheten är tillgodosedd.

I 6030kvm stora parken skall det finnas möjlighet för Kulturhus Backaplan att kliva ut i stadsrummet och möta föreningsliv, fria kulturutövare och civilsamhälle. Parken skall därför programmeras med möjlighet till utövande av olika konstarter samt med flexibla ytor för arrangemang av olika slag. Sittplatser fördelade i och omkring parken för att bara slå sig ned en stund under shoppingrundan eller längre vistelse för enstaka individer och större grupper placerade så att samvaro möjliggörs utan krav på interaktion mellan individerna eller grupperna. I parken leker, reflekterar och umgås besökare och deltagare (barn, unga och skolklasser men även vuxna grupper). Man tar del av aktuella utställningar, konst och spontan kreativitet som i parken och kulturhusets närmiljö.

Scenytta med tydlig karaktär av upplåtande rum för scenkonst av olika slag. Ytan kan ha formen av en grekisk Orkestra* i miniatyr som fyller funktionen av att tydligt signalera avsikten med ytan. Skene* blir kulturhusets fasad med möjlighet för olika belysning eller projektioner. Att hitta inspiration i formen Orkestra är akustiskt motiverat. Formen koncentrerar ljudet och tydliggör artikulation, små schatteringar samt skapar möjlighet till koncentration i rummet.

Orkestran skall vara en mysig, intim yta där besökaren kan känna samhörighet mellan scen, publik samt mellan publiken. Alla bör kunna ha ögonkontakt. Orkestran kan användas som liten scen till mindre akter såsom teater, musik, poesi, läsning för alla åldrar men även fikastunder, utecafé, häng och vila. Det ska vara en plats där ingen grupp kan ta över och göra till sin.

Orkestrans/parkens belysning styrs från kultur-

huset, ljud/teknik är portabel och tillhandahålls av kulturhuset vid evenemang. Värme önskas i sittytan/marken.

** den grekiska Orkestra bestod av en halvcirkel med sluttande gradängsittning och en rund spelplats i botten. Bakgrunden, Skene, var en samling byggnader och skapade spelets inramning. Där fanns även tekniska möjligheter.*

Att göteborgarna är delaktiga i stadsutvecklingen ger bättre lösningar. Därför är det viktigt att det förs transparanta och inkluderande samtal om vad som planeras, byggs och produceras, om hur våra miljöer, offentliga platser och bostäder fungerar och påverkar människor.

Göteborgs Stads Arkitekturpolicy

Bild- och formkonsten stimuleras av ett antal platser utformade som fundament, som kan inspirera till exponering av tillfälliga konstverk i parken. Dessa skapar en fundamentserie runt kulturhuset och in i parken. Placeringen kring kulturhuset och in i parken skapar en "liten konst-runda". Fundamenten i sig bör vara individuellt formade och ha fler funktioner, tex. sitttytor. Hård yta i parken med växande väggar skapar grön utställningshall som del i serien. Belysning är viktigt. Fundamentserien inspirerar till exponering av tillfälliga konstverk och andra kreativa ytt-ringar, som en vidareutveckling för fria kulturlivet, och för civilsamhället att delta i medskapande aktiviteter och dialoger.

Poetiskt ledstråk

Som ledstråk i parken används ordet/poesin. Texter i marken leder besökarna runt. Tex. i dialog som utgår från B.O.A:s (Brandoffrens Anhörig Förening) kunskap om brandkatastrofen.

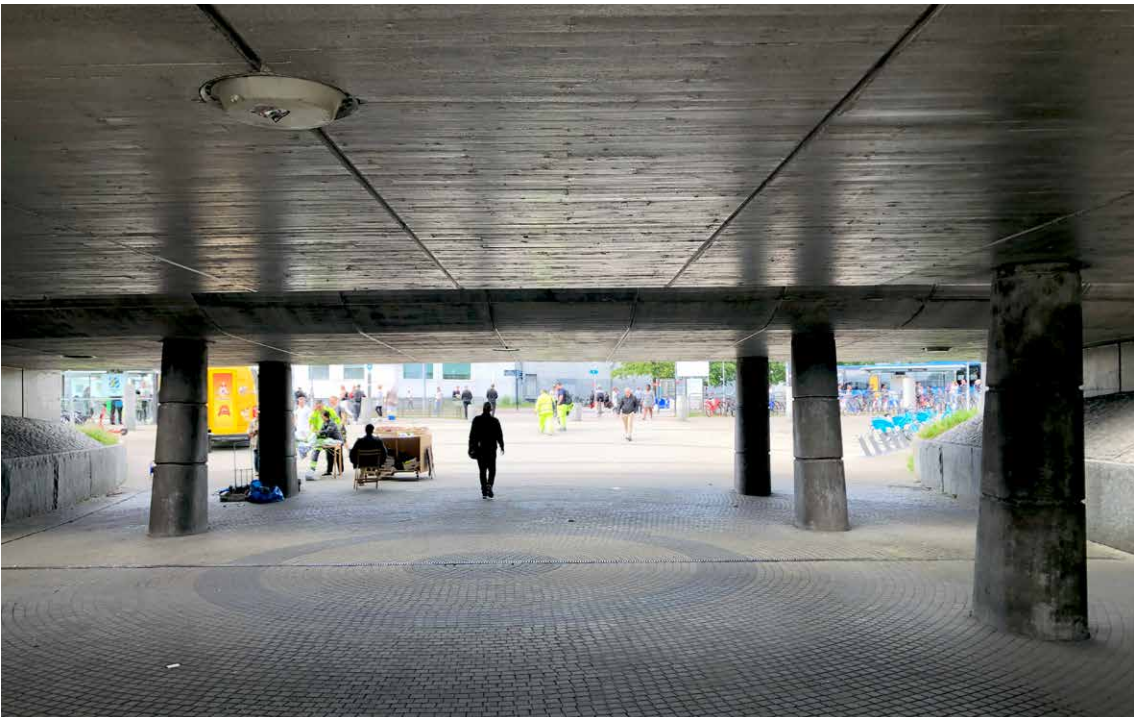
Parkouraktiviteter och annan spontan idrottskultur kan användas för hela områdets (Backaplan) gestaltning men parkourutövare, skatere m.fl. är också

intresserade av att samlas för att vila sig och umgås. En sådan vilplats, eller "häng" har tidigare funnits på Backaplan, gestaltat av ungdomarna själva.

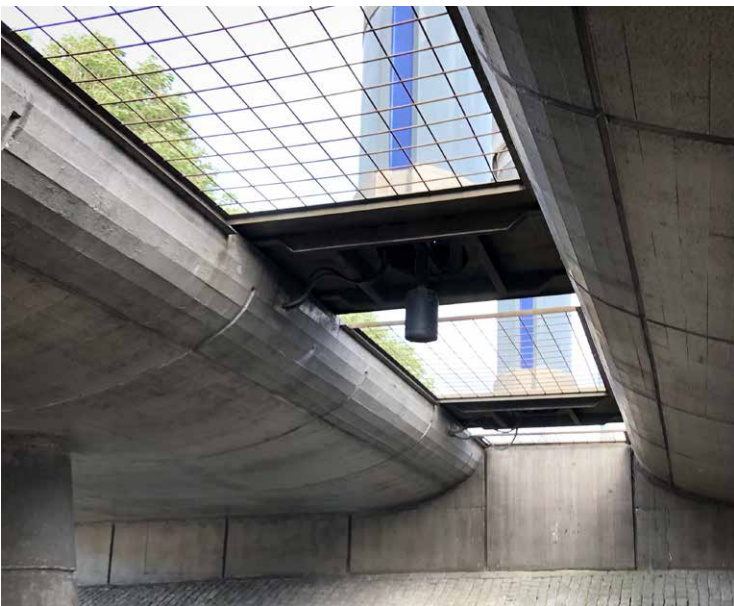
Vad gör besökarna?

KulturParken ska vara en upplevelse, det ska kännas så häftigt att man vill berätta för sina vänner och säga "Va, har du inte varit på nya Hjalmar?! Har du inte sett den senaste utställningen i KulturParken! Du måste åka dit och se den!"

Från hållplatsen leder ordet/poesin in dig mot kulturhuset. Du ser de första konstverken i

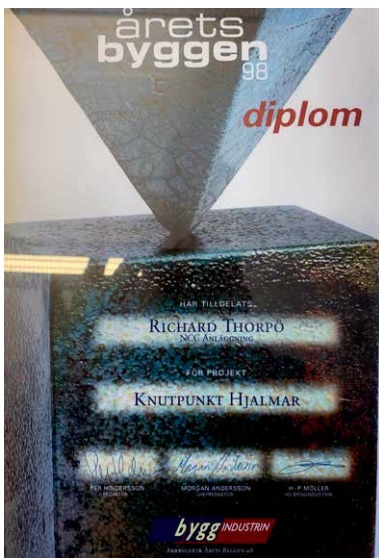

Befintlig passage mellan Hjalmar Brantings platsen och Herculesgatan

TV: "Knutpunkt Hjalmar, ljusinsläpp"

TH: Hedersomnäm-nade Pär och Alma Olssons fond

TV: Filial för Lundby bibliotek

TH: Nomenering till Årets byggen

fundamentserien som går runt huset och leder dig in i parken. Väl där kan du fortsätta på din konstrunda, slå dig ner en stund på en av sittplatserna, läsa en bok, njuta av grönskan, fika, se en teaterföreläsning i Orkestran eller bara vara.

På samma sätt kan parken användas för de som behöver en paus från shoppingrundan i de närbelägna gallerierna.

I parken möter många unga kulturen för första gången på ett spontant sätt. En teater/musikföreläsning, en skapande utställning, ett konstverk eller en sagostund. Kanske har de också ett eget framträdande.

Åtgärd:

Arbetsgrupp för parkens utformande med samverkan mellan arkitekt, byggherre, kulturförvaltningen, park- och naturförvaltningen samt Idrottsförvaltningen. Konstprogram inom ram för 1% regeln.

Knutpunkt Hjalmar

Stadens gestaltning och utveckling påverkar människors livsvillkor. Det ska vara lätt att förflyta sig på ett hållbart sätt mellan hem och skola, arbete och service. Staden ska utvecklas för att underlätta möten mellan människor. De mentala och fysiska barriärerna i staden ska minska.

Arkitekturpolicy för Göteborg Stad

På "Knutpunkt Hjalmar" finns en passage som förbinder Hjalmar Brantingsplatsen och Herkulesgatan. Passagen färdigställdes 1998, och är ritad av Arkitekt PeGe Hillinge och landskapsarkitekt Thorbjörn Andersson.

Gestaltningen har särskilt fokuserat på, säkerhet, trygghet och grönska. Passagen är bred och har mjuka linjer där man från den ena sidan kan se vad som väntar på den andra. Byggnadsmaterial består i huvudsak av betong och svensk granit. De rundade sidorna inne i passagen och de flacka sidorna vid passagens entréer gör att siktlinjerna är goda och blinda vinklar och upplevelsen av otrygghet minimeras. I mitten av passagen finns ett mellanrum mellan vägbanorna vilket gör att det finns ett naturligt ljusinsläpp i mitten av gångstråket. I detta mellanrum finns även en utsmyckning som minner om industri- och sjöfartsstaden och utgör en tydlig markör vart passagen finns. I övrigt är undergången väl ljussatt. "Knutpunkt Hjalmar" är ett bra exempel på god

gestaltning och arkitektur som uppmärksammas på flera olika internationella konferenser, var nominerad till Årets byggen 1998 och fick ett hedersomnämmande av Per och Alma Olssons fond 1999. Genom sin gestaltning bildar passagen ett stråk och en mötesplats, och på entréernas sidor finns möjlighet att sitta ner och vila. Då undergången till hälften är nedsänkt och där vägbanan till hälften är upphöjd, får man en upplevelse av att trafiken tar sig över cyklister och fotgängare och i mindre utsträckning utgör en barriär.

Passagens bredd är en av de viktigaste faktorerna som bidrar till att aktivera platsen och knyta samman områden och stråk. Andra viktiga nyckelfaktorer är goda siktlinjer, dagsljus, god belysning, flacka sidor vid entréerna samt materialval.

Åtgärd:

Det finns många trafikbarriärer i Göteborg, på och runt Backaplan. Genom att arbeta vidare med de nyckelfaktorer och principer som ger "Knutpunkt Hjalmar" dess goda kvalitet som kulturell mötesplats finns möjligheter att bygga knutpunkter som väver samman staden genom konst och kultur.

Fysiska dialogplattformar i utemiljö

På Backaplan har dialogarbetet för stadsomvandlingen med olika grupper varit intensivt under en längre tid, där kulturförvaltningens program "Stadens rum" *särskilt utmärkt sig som en möjlighet att få en systematik för hur barn och unga kan involveras i långa stadsutvecklingsprocesser samtidigt som deltagarna får en upplevelse av att något händer här och nu. Knutpunkten vid Hjalmar Brantingsplatsen har ofta varit utgångspunkt för dessa processer som involverat flera hundra barn genom åren. I den nya organisationen för Göteborgs Stad finns möjlighet att skala upp detta arbete så att alla barn som växer upp tillsammans med den expanderande staden kan få en möjlighet att bli delaktiga.

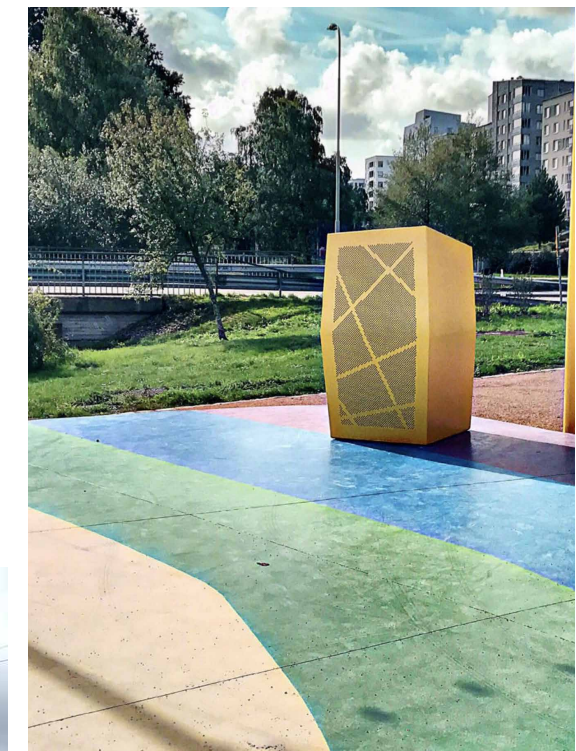
Åtgärd:

Hjalmar Brantingsplatsens arkitekturlösning har givit upphov till idén att programmera miljön med möjlighet till en permanent struktur för dialogprocesser på hela Backaplan. Permanenta podier, montrar, containers med glasvägg och likande som kan tillåta exponering av dialogarbetets fysiska

resultat. Dessa fysiska plattformar kan med enkla medel bli en del av medskapandeprocessen redan under byggtid.

Kulturförvaltningen sammankallar till workshop med Utbildningsförvaltningen, Fastighetskontoret, Park- och naturförvaltningen och Trafikkontoret samt kommunicerar därefter resultatet till fastighetsägarerna som till stora delar finansierar utbyggnaden av lokal, allmän plats i området.

**Musielektion årtal - åral under ledning av dåvarande arkitekturkonsulent för barn och unga, Lars Johnsson Göteborg Stads Kulturförvaltning*

Högtalarsystem
Dansbanan, bild
Inobi.

Båda bilderna,
Koreograferad
dansövning, Foto
Lars Jonsson

Dialogprojekt om
Kulturhusets innehåll
ur ett barn- och unga
perspektiv.
Dialog och konstnärligt
arbete lett av
Monique Wernhamn,
Foto Lars Jonsson

Dansbana Kvilleplatsen (KVILLEBÄCKEN)

Dansbanan vid Kvilleplatsen är en god förebild för mötesplatsutvecklingen på Backaplan. I mötesplatsanalysen för området beskriver platsen så här: Den öppna dansbanan vid Kvillebäcken föddes som ett initiativ av Ungdomssatsningen Hisingen och genomfördes i en deltagandeprocess med unga tjejer. Idén är att tillhandahålla en öppen arena i det offentliga rummet för dans och musik- både övning och uppvisning, lek och allvar. Bakgrunden till projektet har varit en strävan från ungdomssatsningen att nå gruppen unga tjejer och ge denna grupp fler arenor i offentligheten. Men dansbanan är öppen för alla och utgör även en plats för pensionärsaktiviteter.

Utformningen är enkel: en regnbågsfärgad dansbana anlagd direkt på marken, inramning av gula lampstolpar och ett högtalarsystem som via Bluetooth kopplas direkt till mobiltelefon.

Dansbanan har varit i drift sedan maj 2018 och under den korta tiden både nyttjats för spontandans och stått skådeplats för flera organiserade aktiviteter såsom dansklasser och socialdans med Dance Viida, IG Dance Challenge, pensionärsgympa och uppträdanden under Hisingfestivalen 2018 som samarrangerades mellan Ungdomssatsningen och Gothenburg Studios.

Alla aktiviteter på dansbanan är öppna för alla. I övrigt är platsen öppen för spontandans mellan klockan 9.00 - 21:00 varje dag.

Som mötesplats betraktat har dansbanan tillfört en ny typ av plats som gör det möjligt för olika grupper att ta plats i offentliga rummet som skapare av kultur och upplevelser för varandra- utan några formella krav.

Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi ab

Åtgärd:

Vid en eventuell förflyttning av Dansbanan rekommenderar Ungdomssatsningen Hisingen att: Frågan lyfts till alla danslärare inom Kulturskolan för att den vägen nå dansintresserade ungdomar över Hisingen.

Frågan lyfts till Twisted Feet som höll i flertalet dansworkshops under sommaren.

Frågan lyfts till unga via Instagram för att fånga in ytterligare synpunkter.

”Dansbanan har under dessa två år mer och mer etablerat sig, vi på Ungdomssatsningen får allt oftare bokningsförfrågningar från föreningar och även rapporter om att den används spontant. Vi får också mycket uppmärksamhet och frågor från andra kommuner som vill skapa något liknande.

Vid sidan om användning inom konstområdet dans så nyttjas ytan av en mängd olika intressen. Dansbanan har blivit en plats för att mötas för att lyssna till musik, biblioteket har haft event här helt utan dansanknytning, förskolorna likaså. Ytan går alltså att använda till flera olika saker som inte måste vara förknippat med dans, teater tex.

Det som är positivt med en nyetablering är ju att saker och ting kan utvecklas, tekniken kan bli ännu bättre, vi kanske kan få ett tak som verkligen vore önskvärt. Längs med vattnet låter jättefint, det vi har lärt oss att placering är superviktigt. Inte för nära boenden som kan störas, inte för långt bort för att inte bli otrött, inte på samma ställe som något annat redan är etablerat”.

Ref. Klara Wettre Ungdomskonsulent Fritid Lundby- Ungdomssatsningen Hisingen

Åtgärd:

Dansbanan är en färdigställd, fungerande mötesplats för en mängd olika intressegrupper för konststartsområdet dans. Utifrån denna mötesplats kan fortsatt dialog med den lokala civilbefolkningen, föreningsliv samt område Hisingen Fritid och Ungdomssatsningen organiseras för Backaplans möjligheter att erbjuda ytor för dans.

Idrottsanläggningar, skolgårdar & förskolegårdar

Barnen är på flera sätt stadens framtid. Speciell vikt ska därför läggas på möjligheten för barn att använda stadsrummen. Barns livschanser kan förbättras av att växa upp i en god bebyggd miljö. Barnens lek- och uppväxtmiljöer ska gestaltas med omsorg, så att de bidrar med värden som trygghet, grönska och upplevelseglädje.

Arkitekturpolicy för Göteborgs Stad

Kulturplanen arbetar här parallellt med de förvaltningar som har ansvar för idrottsanläggningar, skolgårdar, samt förskolegårdar. Dessa ytor är en form av kulturella mötesplatser och skall programmeras som sådana för att möjliggöra barn och ungas rätt till vistelse i gestaltade miljöer där de själva haft möjlighet att vara medskapande.

Åtgärd:

Sakkunnig på kulturförvaltningen skall kontaktas vid utvecklingen av ytor där barn och unga vistas. Grundregeln är att dessa ytor skall skapas av för och med barn och unga. Sakkunnig kompetens hos kulturförvaltningen avgör om frågan är aktuell för kulturplanering och gestaltning. Initiativen skall följas upp och dokumenteras i de fall insatser genomförts för gestaltad programmering av ytor för barn och unga.

Arbetsgrupp som involverar Grundskoleförvaltningen, loFF & PonF och Ungdomssatsningen samt fortsatt regelbunden avstämning med Stadsbyggnadskontoret.

Konstprogram inom ramen för 1%-regeln.

Parker torg och andra allmänna platser

För utbyggnaden av lokal allmän plats på Backaplan med lokalgator och bostadsnära parker på Backaplan så finns förstudien för tillämpningen av kulturvärde Konst att tillgå som komplement till den planering som fastighetskontoret, park- och naturförvaltningen och trafikkontoret gör. Konstprogram inom ram för 1 % regeln. En dialog mellan fastighetsägare och kulturförvaltning har inletts

för gestaltungsarbetet genom Göteborgs Stads projekt i samverkan med Statens Konstråd och lokala konstnärer.

Se vidare avsnittet för Kulturvärde Konst och kulturella mötesplatser.

Ta tillvara befintligt ekosystem

Backaplan har en mer spännande och differentierad natur än de stora asfaltytorna låter ana:

Natur- och kulturarvet skapar identitet och särart som i sin tur ger attraktiva boendemiljöer och turistmål med stor betydelse för besöksnäring och platsutveckling. I det sammanhanget är en god kulturmiljövard som tar tillvara och utvecklar mångfalden av natur- och kulturarvets värden grundläggande.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Parker, stadsnära odling och torg är gröna upplevelseupplevelserum som är viktiga ur både ett socialt och ett ekologiskt perspektiv. Grönområden, vattendrag, liksom växtlighet på gator och torg utför viktiga ekosystemtjänster i staden. Träd skapar vindskydd, djur kan röra sig genom staden längs gröna stråk och sjöar och vattendrag har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Grönskan är även ett viktigt stadsbyggnadselement. Sammanhängande grönska fungerar som upplevelserika gröna stråk att röra sig igenom och kan fungera som spridningskorridorer för växt och djur.

Även mindre grönska i stadsbilden, som enstaka träd på kvartersmark, påverkar hur variationsrik och staden uppfattas i ögonhöjd.

Arkitekturpolicy för Göteborgs Stad

Dialogprojekt om Kulturhusets innehåll ur ett äldreperspektiv Dialog ledd av Monique Wernhamn, Foto Lisa Hotz

KONST

Inledning

År 2018 beslutade riksdagen om ett nytt politik-område som fick namnet Gestaltad livsmiljö. Som en del av den politiken fick Statens konstråd ett treårigt uppdrag att arbeta med kunskapsutveckling. Området Backaplan har varit en del av utlysningen Konst i stadsutveckling genom en ansökan som gjordes 2018. Tillsammans med Statens konstråd har Göteborgs Stad i samverkan med lokala konstnärer tagit fram mål för arbete med offentlig konst på Backaplan, som resulterat i en förstudie för ett konstprogram skapat av projektet "Ångpannegatans Processer". Studien avslutas december 2020.

Göteborgs Stads framtida utvecklingsarbete med Gestaltad livsmiljö

Nedanstående punkter sammanfattar de erfarenheter av tillämpningen kulturvärde konst i Gestaltad livsmiljö som Kulturförvaltningen och Stadsdelsförvaltningen Lundby identifierat som modell för kulturplanering med kulturvärde konst.

- Kulturplanering med integrerade förstudier för konst i samverkan med lokala konstnärer.
- Struktur för kunskapsbas Gestaltad Livsmiljö - en samverkansmodell för Göteborgs Stad och det fria kulturlivet.
- Kulturvärde konst som del av kulturplanering följer planprocessen i stadsutvecklingen.

Lokal förstudie för konstprogram av området Backaplan

Konstprojektet Ångpannegatans Processer har startats för att skapa nya förhållningssätt inom stadsplaneringen. Som ett led i detta arbete presenterar de lokala konstnärerna utställningen "Backaplan", som utgörs av - och omfattar hela Backaplansområdet. Så här beskriver konstnärerna arbetet med egna ord:

"Vi som driver Ångpannegatans Processer vill genom denna utställning skapa ett sammanhang där berättelserna och erfarenheterna - både individuella och kollektiva, har en större betydelse än markvärdet och exploateringspotentialen. Där vi tillsammans kan börja se miljöerna på och runtomkring Backaplan som gestaltningar av vår vardag, våra minnen, föreställningar och förhoppningar. Men också som sociala system där maktrelationer, tillgång till resurser och det allmänna blir möjliga att diskutera, analysera och förändra. Genom att utropa hela Backaplan till ett konstverk vill vi göra det möjligt att föra in konstens metoder i ett offentligt samtal kring platsen. Estetik, mening och varande blir utgångspunkterna i en annan sorts utforskning och upplevelse av området. Andra samtal blir möjliga, andra beslut kan fattas. Ett annat Backaplan börjar ta form."

Hampus Pettersson, Konstnär

Kulturvärdet Konst på Backaplan

Konstnärerna har genom sin forskning i Ångpannegatans Processer, identifierat ett antal grundtankar – teman – för att beskriva kulturvärdet Konst på Backaplan. Dessa teman kan utvecklas och kompletteras för den framtida gestaltade livsmiljön och användas i den ordinarie processen för Göteborgs Stads verksamhet med konst i stadsutveckling – 1% regeln. Konstnärerna har också gjort en miljöbeskrivning för det planerade kulturhuset på Backaplan och bidrar på så sätt till fler ingångslägen där.

Tillvägagångssättet med konstnärernas forskningsarbete på Backaplan är nytt för Göteborgs Stad. Syftet är att involvera lokala konstnärer och konstnätverk i tidigt skede av stadsomvandling. I tillvägagångssättet bidrar konstnärer som redan är verksamma på plats, utifrån sin profession. Konstnärerna skapar ett lokalt, väl förankrat underlag som tematiskt kommunicerar kulturvärdet konst på aktuell plats. Konstnärernas lokala förundersökning är ett kunskapsunderlag som ger ingångsvärden till områdets konstprogram och även en möjlighet för alla planerande förvaltningar att nu förhålla sig till kulturvärdet konst.

Ett vanligt problem när man skall kommunicera konst i planeringsprocesser är att det saknas ingångar för dem som inte sysslar med konst. Den tematiska kommunikationen löser det.

Projektet har i nuläge avslutat det konstnärliga forskningsarbetet i området som resulterat i ett antal teman för platsens konstnärliga programmering. Dessa teman utgör en grund för den lokala förundersökningen av området. Det är en ny metod för Göteborgs Stad i syfte att involvera lokala konstnärliga nätverk i tidigt skede av stadsomvandling. Konstnärerna bidrar i denna modell med sin kunskap och skapar ett väl förankrat underlag för platsens kulturvärde konst samt en miljöbeskrivning för det planerade kulturhuset på Backaplan. Därmed blir också ingångarna till kulturhuset många. Den konstnärliga förundersökningen är ett kunskapsunderlag för områdets konstprogram, men också en möjlighet för alla planerande förvaltningar att förhålla sig till kulturvärde konst.

Teman för konstprogram och gestaltad livsmiljö

Backaplan, Ångpannegatans Processer

Nedanstående teman har tagits fram av projektets-

konstnärer för att kommunicera forskningsprocessen. Det som uttrycks genom konsten på ett sådant sätt att det kan användas i planeringsarbetet för området.

Konst som stadsutveckling

Konst är en form av kulturell diskurs och interaktion - den behöver inte vara knuten till en utställningsyta och inte heller presenteras som ett specifikt objekt. Den kan istället förstås som ett förhållningssätt som kan tillämpas var som helst av vem som helst. Samtliga konstnärer i projektet har betraktat Backa-plan uteslutande ur konstnärlig synvinkel. Eftersom konstfältet kan omfatta vilket estetiskt uttryck som helst eller tillämpa alla former av performativa akter så har konsten fått framträda i sin fulla potential i stadslandskapet. För att helt säkerställa att vi inte skall förvänta oss att finna konsten på en reserverad yta på Backaplan så skapade projektet ett koncept för förståelsen av Konst som Stadsutveckling, nämligen utställningen Backaplan.

Utställningen Backaplan

Konstprojektet Ångpannegatans Processer har skapat en plattform som gör det möjligt att förhålla sig till Backaplan som en utställningslokal/konsthall. Man kan säga att det innebär att projektet arbetat som en utställningsgrupp för det planerade kulturhuset på Backaplan. Genom konstprojektet har man kunnat arbeta med utställningar, projekt och uppförandet av offentliga konstverk i området. Inbjudna konstnärer har skapat platsspecifika verk som både kan ingå i en stadsutvecklingsprocess och som vidare kan användas som ett underlag för konstnärlig forskning som stadsplaneringsarbete. Verken möter en offentlighet, och besökare, betraktare samt förbipasserande har alla möjlighet att förhålla sig till det som gestaltas på platsen. Men verken vänder sig även till de olika parterna som arbetar med att utveckla området. Tanken är inte att platsen tillfälligt ska användas för olika konstprojekt tills dess att området byggs om enligt en stadsplan som bestäms enligt gängse etablerade arbetsmetoder, utan att utställningsverksamheten ska ingå som en del av planeringsarbetet (där det framtida etablerandet av ett kulturhus på Backaplan ingår). Syftet med detta är att möjliggöra att de kompetenser och arbetssätt som finns inom samtidskonsten ska kunna inkluderas i gestaltningsarbetet vad gäller utformningen av de nya stadsmiljöerna (i linje med uppdraget Gestaltad Livsmiljö). Synergieffekter vad gäller hållbarhetsarbetet kan uppstå då många konstnärer arbetar direkt med frågor som rör ekologisk, miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet.

Utställningen Backaplan utgörs av Backaplan. Genom detta synsätt befrias materien från andra eventuella funktioner och själva den tillåtande akten i detta förhållningssätt skapar en frihet i relationen till miljön. Denna frihet öppnar inte bara upp för initierade i konstfältet utan tillåter alla som har en koppling till Backaplan att göra sin egen tolkning av stadslandskapet utifrån en egen individuell synvinkel. Möjligheten att jobba med konst utifrån platsen, rummet och tiden mer som en process, ett händelseförlopp och en förändring snarare än ett färdigt scenario. Utställningen Backaplan skall vara en dynamisk arena för konst snarare än en konstant produkt.

Relationell estetik – konstbaserad forskning

Kunskapsplattform för gemensamt lärande i form av ett relationellt konstverk. Verket består av en serie vandringar som bedrivs i en tradition av den relationella estikten (konstteoretikern Nicolas Bourriaud har myntat begreppet “Relationell Estetik” för att beskriva detta tillvägagångssätt). Att hitta nya sätt att samexistera och att ge uttryck och form åt detta blir ett första steg i att gestalta nya stadsrum anpassade till våra nya förutsättningar. Verken som skapas (vandringarna) har en dynamisk och öppen karaktär som bygger på interaktion och medskapande. Denna konstform är med stor sannolikhet idealisk för gemensamt lärande i fysisk miljö där många olika intressen skall mötas. Kunskapsplattformens/konstverkets kvalitet sker under ledning av sakkunnig konstnärlig kompetens för det speciella tillvägagångssätt som är verkets förutsättningar.

Konsten som mobil drivkraft

Möjligheten för invånarna att röra sig i staden är helt beroende av viljan hos individerna att förflytta sig. I en omgivning som inte främjar detta intresse så minskar sannolikt benägenheten att röra på sig mer än nödvändigt och lusten att promenera, vandra, springa och leka reduceras till ett minimum. Att upptäcka närmiljön ur nya perspektiv, att se tillvaron på ett nytt sätt och uppleva något annorlunda är däremot något som de flesta finner nöje i. Projektet på Ångpannegatan har därför tillämpat en särskild vandringsmetod för att inventera det oförutsedda. Att använda sig av tillfälligheter och lösningar baserade på slumpmässiga urval för att skapa oväntade resultat som i sin tur genererar nya möjligheter och utvecklingsvägar. Vandringstemat har senare kompletterats med andra alternativa sätt att röra sig i miljön - något som projektet menar bör följa med området under hela ombyggnadstiden.

Mental friyta

I den täta staden betonas ofta vikten av oprogrammerad yta. På Backaplan har den lokala konstnärliga förstudien uppvisat flera exempel på vad detta begrepp egentligen innebär och hur det främjar behovet av återhämtning och rekreation i stadsrummet. Kvaliteter som traditionellt inte ses som attraktiva i stadsrummet - exempelvis mörker, tystnad, kyla och ensamhet - kan vara viktiga för att komplettera upplevelsen av miljön. I den vilda naturen är sådana kvaliteter accepterade och efterfrågade, och en frågeställning kring hur varje detaljplan kan ta in fler intryck från naturen borde vara given. Projektet visar också flera konstnärliga exempel på hur dessa mentala frirum främjar individens egen utveckling av tankar och idéer.

Sinnesintryck

Samtliga konstnärskap påvisar att sinnesintryck alstrade av upplevelser som inte kan härledas ur specifik, planerad nytta är berikande för stadslandskapet. Dessa intryck leder vidare in i tillstånd som är viktiga för oss människor eftersom de motverkar stress och häver de skyddsmekanismer som vi tvingas tillämpa i alltför reglerade och programmerade miljöer. Upplevelser av varat utan syfte öppnar också för reflektion över existentiella frågor i vardagliga sammanhang. Därmed ökar hjärnans möjligheter till mental rekreation, något som blivit allt viktigare med anledning av den informationsbelastning som dagens individer utsätts för.

Cirkulärekonomi

Konstnärerna i projektet fann att Backaplan i sin nuvarande form hade ett flertal värdefulla kvaliteter att bevara för den nya byggda miljön. Man skulle kunna tala om en slags upplevelsebaserad återvinning. Att undersöka och beskriva sådana egenskaper på en plats är ett intresseområde där det konstnärliga redskapet är särskilt lämpligt eftersom det inte finns några begränsningar för vilka kvaliteter det konstnärliga mediet kan hantera.

Skörd

Stadsomvandling är ett sätt att bruka mark. Bruket av marken ger avkastning av olika slag. Svarar stadsomvandlingens mot de fyra hållbarhetsdimensionerna? Konstnärerna undersöker vad konst som markinvestering kan generera för ekonomiskt, ekologiskt, socialt och kulturellt hållbar skörd.

Hitta andra

Stadsrummet behöver platser där människor kan agera utifrån sina intressen och möta andra grupper från andra områden och kunskapsfält. I dag är samtalet kring hur man kan skapa bra, ickekommersiellt drivna mötesplatser ett stort ämne i stadsutveckling. Konsten som mötesplats gör det möjligt för alla att äga en del av frågan med lokal utgångspunkt som tillåter att flera röster kan delta i samtalet. Projektrummet på Ångpannegatan skapar möten med såväl inhemska som nationella aktörer.

Konstprogram och fortsatt utveckling av gestaltad livsmiljö

Samtliga teman i projektet har manifesterats genom platsskapande konst och aktiviteter. Samverkansprojektet med Statens konstråd, stadsdelsförvaltningen Lundby och det lokala fria kulturlivet på Backaplan presenteras i rapporten Konst som stadsutveckling - Ångpannegatans Processer. Förstudien bidrar till det fortsatta gestaltungsarbetet i området. Det kan vara svårt att identifiera hur och på vilket sätt olika konstnärliga teman kommer in i planarbetet och en hel del av de nämnda kvaliteterna i förundersökningen utvecklas också och förändras under processens gång. Därför föreslås en kunskapsplattform för områdets utveckling med möjlighet att bjuda in forskare, arkitekter, planerande förvaltningar, civilbefolkning, fastighetsägare, näringsliv, konsulter osv. Kunskapsplattformen uppstår med regelbundenhet under planprocesserna och blir ett friare komplement till andra mötesformer.

Värdegrund för tillämpning av kulturvärdet konst

Värdegrunden för tillämpningen av Kulturvärdet konst har tagits fram i samverkan mellan Göteborgs Stad, Statens konstråd och lokala konstnärer.

- 1. Konsten som grund för delaktighet och demokrati i samhällsbyggnaden.*
- 2. Konstbaserad forskning och kunskapsutveckling prioriterat framför konkurrensbaserade metoder.*
- 3. Konst som kvalitetssäkring för Gestaltad livsmiljö*

Vägledande riktlinjer och strategi

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Demokratisk öppenhet att bidra till att skapa rättvisa förutsättningar för alla att delta i kulturlivet – som publik, deltagare eller genom eget skapande. Perspektivet om demokratisk öppenhet baseras på det nationella kulturpolitiska målet att alla ska ha rätt att delta i kulturlivet och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna. Det kritiska samtalet hör till demokratins livsnerv, i rollen av ett ständigt pågående offentligt samtal som argumenterar, värderar och reviderar.

Konstnärlig kvalitet att värna uppfattningen att kvalitet är ett föränderligt och ifrågasatt, men nödvändigt, mål för kulturpolitiken. Kulturpolitiken kan inte själv åstadkomma konstnärlig kvalitet, men den kan skapa bättre eller sämre förutsättningar för innovation och skapande. En av kulturpolitikens svåraste uppgifter är att vara observant på, och tillräckligt flexibel för att hantera, att det konstnärligt intressanta och nyskapande ofta dyker upp på oväntade ställen.

Social relevans att bidra till att skapa livsmiljöer och verksamheter som upplevs som meningsfulla och stimulerande av de som lever och verkar i dem. Social relevans kan enbart skapas genom att involvera de berörda. Västra Götalandsregionen arbetar för ett kulturliv präglad av jämlikhet, hållbarhet, jämställdhet och mångfald, som värnar konstens egenvärde parallellt med de goda effekter som konst- och kulturuttryck har för samhällsutvecklingen.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Åtgärd:

Kunskapsplattform för gemensamt lärande i form av ett relationellt konstverk. Verket består av en serie vandringar som bedrivs i en tradition av den relationella estetiken Att hitta nya sätt att samexistera och att ge uttryck och form åt detta blir ett första steg i att gestalta nya stadsrum anpassade till våra nya förutsättningar. Verken som skapas (vandringarna) har en dynamisk och öppen karaktär som bygger på interaktion och medskapande. Denna konstform är med stor sannolikhet idealisk för gemensamt lärande i fysisk miljö där många olika intressen skall mötas. För att säkerställa Kunskapsplattformens/ konstverkets kvalitet kommer sakkunnig kompetens på området att anlitas för det speciella tillvägagångssätt som är verkets förutsättningar.

Tillämpning av 1% regeln för konstprogram och gestaltning

Tillämpning av förundersökningens teman i konstprogram

Sara Lännerström utvecklar platsskapande konst med återbrukstegel, foto Christin Wahlström - Eriksson

Konstinstalation i form av en informationsskylt för området

Hampus Pettersson och Fredrik Hagstedt på projektarenan, foto Christin Wahlström - Eriksson

Duo Gelland framför verk av Fredrik Hagstedt, foto Christin Wahlström - Eriksson

Linberedning, foto Christin Wahlström - Eriksson

Spruckna linjer - helande
brus, illustration till kom-
position (kammarmusik),
Fredrik Hagstedt,
Fotomontage Fredrik
Hagstedt

(om programmerat resp. oprogrammerat)

det tillrättalagda
det tillgängliga
det vänliga
det öppna

det hållbara
det förutbestämda
det väntade
det tråkiga

det vanliga
det vanliga

det livlösa

eller

det överblivna
det nedgångna
det oplanerade
det kaotiska

det fantasieggande
det kreativitetsframlockande
det livsbejakande

det Ovanliga
oVanliga

livet, människan

Reflekterande texter relaterade till "Ångpannegatans processer", skrivna av Fredrik Hagstedt sommaren/hösten 2019.

"Välmående kulturell ekologi är en förutsättning för en
jämlik och hållbar stad".

"Här slås också fast att ett intresse för lokala frågor och
kännedom om närmiljön är en förutsättning
för intresset att vilja ha inflytande över stadens utveck-
ling".

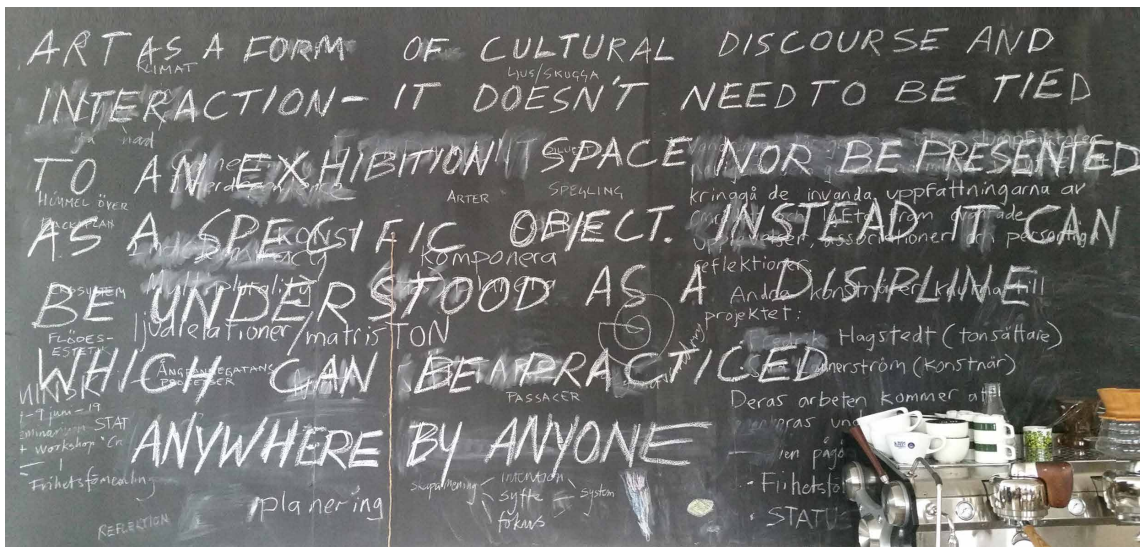
Klas Grinell, Kulturens värde och sociala effekter, Rapport 2020:1 Kulturförvaltningen
Göteborg

Foto:
Fredrik Hagstedt

Foto:
Fredrik Hagstedt

Art statement Projekt-
rummet Ångpanne-
gatans Processer,
Hampus Pettersson,
foto: Barbara Ekström

(om stigar)

stigar, kollektiva resultat av mångas rörelser
stigar, gemensamma lösningar
stigar, mellan platserna, mellan vägarna
stigar, de egentliga vägarna

stigar, att färdas på, att röra sig frisk på
hälsosamt obekväma
lekfulla, levande, barnvänliga

stigar kan vara farliga
osäkrade
otillgängliga
går ibland sönder
passar därför dåligt in i ett välplanerat samhälle

stigar är uttryck för frihet
här vill vi gå, alltså går vi här
därför hotfulla mot konsensus
eller snarare mot den konsensus makten vill uppnå

hur skapar man en stig?
genom att trampa
många gånger
upprepa trampet

men stigar behöver framförallt skyddas, bevaras
i vissa miljöer är de utrotningshotade
och inte är de listade som riksintresse eller överhuvuta-
get intressanta
därmed dödsdömda

stigar behöver oplanerad mark att vara stig i
eller möjligen stigreservat

det borde vara möjligt

stigar, minnen från det förgångna
tecken på civilisation, tecken på liv
ibland endast beträdda av djur, formade av djur
senare lånade av människor

vägar är välbeskrivna, välplanerade, väldefinierade
uppbbyggnad, ytbeläggning, bredd, lutning, markeringar
nummer, skyltar, ordning och struktur

stigar, vad är det? var går gränsen för när en stig blir till?
hur synlig ska den vara?
hur bred är den?
får den dela på sig?
hur blöt får den vara?

Det finns gångvägar som är som stigar, det finns stigar
som är som gångvägar. Det finns stigar som är delvis
byggda, med trappor av stenar, broar och spänger, röjda
och ordnade på olika vis, nyligen eller för mycket länge
sen. Dessa stigvägar är mer levande än helt uppbbyggda
jämna vägar, men oftast lite mindre själfulla än egentliga
stigar. Bekvämare, men något tråkigare.

Omgivningen spelar förstås stor roll, men inte lika stor
roll som att det är en stig. Upptäckten av en obekant väg
i vacker miljö är spännande. Upptäckten av en obekant
stig är ännu mer spännande, även om omgivningen
inte är fantastisk.

Reflekterande texter relaterade till "Ångpannegatans Processer", skrivna av Fredrik
Hagstedt sommaren/hösten 2019.

IDENTITET

Foto: Barbara Ekström

Identitet

Kulturvärde identitet för en plats relaterar till samtliga övriga kulturvärden, materiella och immateriella kvaliteter och i grunden också till varje individs personliga upplevelse av miljön. Kulturplanen fokuserar på hur konst och kultur kan beredas plats i stadens utveckling och hur människor kan mötas och samverka i de gemensamma rummen. Därför utgår kulturvärde identitet i kulturplaneringen för Backaplan från den struktur för mötesplatsanalys som skapats i syfte att undersöka Backaplan i förhållande till det planerade kulturhuset. Backaplans identitet kan därmed bidra till att möjliggöra goda möten och miljöer där människor kan vara medskapande och delaktiga under tiden som den urbana miljön formas samt i den fortsatta utvecklingen av

den gestaltade livsmiljön.

Fördjupade studier i Backaplan som mötesplats finns att tillgå i Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi ab som tillämpar nedanstående struktur för analysen av platsutvecklingens förutsättningar.

"Kulturhuset får inte bli ett isolerat "kulturobjekt" i en nybyggd stadsdel som i övrigt saknar kulturmötesplatser och relaterade funktioner. En kulturell klusterbildning behöver kunna växa fram runt kulturhuset. För att uppnå det krävs en aktiv samverkan i stadsdelsutvecklingen som skapar rum för andra kulturfunktioner på ickekommersiella villkor i kvarteren runt kulturhuset och runt kulturhusparken - ett kulturkvarter."

Tv: Roms bosättning 1956
Göteborgs Stads-
museum.

Th: * Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi

1. Sammanbindande

”En parallell reflektion jag har haft med mig under processen är hur en plats oftast inte har en specifik gräns, och hur den inte kan isoleras från omgivande platser, utan tvärtom är påverkad av dessa. I fallet parkeringen utanför Coop finns utsikt mot flera omgivande berg, som samtliga definitivt ligger utanför själva Backaplan. De är ändå en del av platsens identitet. Inte minst Arödsberget ligger väl synligt och påminner om att det finns natur nära inpå, och med en betydligt mer kuperad topografi än den platta ytan som ju namnet Backaplan antyder. Detta borde väl också vara självklart i stadsplaneringen, att ta med sådana närliggande kvaliteter som en del av platsens möjligheter. Till exempel genom att tillåta fri sikt mot berget från några utvalda punkter (gärna hela gator), och genom att göra ett tydligt promenadstråk mellan stadsdelen och den oprogrammerade naturen. I detta sammanhang vill jag gärna poängtera att jag högt värdesätter att Arödsberget får förbli ett stycke oprogrammerad natur, som sådan skyddad mot exploatering, och inte omvandlat till en tillrättalagd park; till exempel bör stigarna där få förbli stigar, inte gångvägar med trappor et cetera.”

Fredrik Hagstedt, tonsättare

Backaplans möjligheter att knyta samman olika intressen har varit centralt för kulturutvecklingen i området under lång tid. Den som vandrar på Backaplan färdas över minnesmark, gränsland och lägerplats samtidigt som stegen går över vardag, shoppingstråk och trafikmiljö för alla fordonsklasser. Detta är en plats som vuxit fram ur specifika syften för volymhandel och transport. Men det är också ett område som under många år tilldragit sig olika kreativa och kulturella gruppers intressen. I skärningspunkten mellan försäljning av billiga vitvaror, IT- produkter, hemtextil och parkeringsplatser, lastkajer och lagerlokaler så uppstår en fristående sfär - ett annat landskap. De som rör sig i denna parallella struktur ser platsen utifrån en annan värdeskala och använder området för alternativa och ibland överraskande syften. Under en längre tid har ett anseeligt antal konstnärer, kreatörer, kulturella nätverk, innovatörer och experimentella projekt engagerat sig i området, vilket genererat en rik flora av skapande verksamheter som lämnat avtryck både inom och utanför platsens geografiska läge.

Här ser alltså ut att finnas förutsättningar att knyta

samman dessa differenta intressegrupper och uppnå den kvalitet som kanske är mest avgörande för stadsutveckling – en möjlighet för människor att navigera i miljöer som hänger ihop på ett meningsfullt sätt med berikande upplevelser och kvaliteter.

Att tänka särskilt på:

- Utformning av offentliga platser med inbjudande rum med många (gratis) sittplatser och öppna ytor scen, som inbjuder till att uppehålla sig och skapa eller delta i aktiviteter.
- Genomgående stråk som gör det spännande och intressant att röra sig i miljön.
- God kontakt med parker och tydliga inbjudande entréer till områdets offentliga rum.
- Aktivitetsytor som också delvis är oprogrammerade för att länka samman områdets medskapande karaktär.
- Levande bottenvåningar och fasader med möjlighet att synliggöra verksamheten inne i huset från utsidan.
- Stödfunktioner för området med god tillgänglighet och uttalade driftsansvar, (toaletter, skötrum)
- Caféeer och restauranger med möjlighet till uteservering
- Välkomnande och inbjudande entréer till Backaplan med tydlig kulturell karaktär i kopplingspunkterna.

2. Socialisation

Behovet av sociala miljöer kan inte förhandlas bort eller planeras ”någon annan stans”. Detta gäller för alla åldersgrupper och deras specifika behov och intressen. Genom kulturplanens lokalprogram för kreativt, kulturellt och småskaligt näringsliv så säkras ytor för grupper som kompletterar den sociala blandningen på Backaplan. De aktörer som skall medverka till att gestalta miljöerna med konst och kultur skall naturligtvis också ha möjlighet att bo och verka på platsen. Här skapas en god utgångspunkt för att även säkra tillhörighet och tillgång till attraktiva lägen i den byggda miljön för andra

grupper som exempelvis barn och barnfamiljer, ungdomar och äldre. Genom konstnärlig kommunikation kan frågor av det här slaget få utrymme och öka parternas gemensamma samtalsyta. I denna praktik kan en mängd sociala aktiviteter räknas in så som traditionsbunden aktivitet, festivaler, berättande akter, scenkonst och en mängd andra uttryck som främjar igenkännande och identitet på en plats.

3. Relationer

Med tanke på att vår enda möjlighet att bilda oss en uppfattning om omgivningen går genom våra sinnen så är det i detta gränsland som världen - i det här fallet Backaplan, uppstår för oss. Varje världsbild är därför unik och beroende av hur hjärnan bearbetar de signaler vi uppfattar genom kroppens kommunikation med yttervärlden. Slutsatsen av det är att varje enskild människas bild av världen möjliggör världens existens i just den unika versionen. Genom att tidigare erfarenheter länkas samman med nya intryck så skapas den sfär som utgör gränsen för individens livsrum. För att olika individer skall kunna dela sin respektive uppfattning av området Backaplan och få en gemensam relation till det tillämpas genom Kulturplanen metoden Relationell estetik. (Se vidare åtgärd Kulturvärde Konst). Denna metod kan omfatta ett långt större område än det som kan knytas till ett aktivitetstillfälle eller ett objekt. Den relationella estetiken kan omfatta hela den byggda miljön och ge ett bra underlag för hur en plats fungerar för relationer mellan människor på en plats.

4. Synergier

Det offentliga rummet ger signaler om hur platser används, vad de skulle kunna användas till och vilka intressen och individer som använder området. I en konstnärlig undersökning är dessa signaler av stor betydelse. De kan var knutna till någon befintlig kulturyttring, institutioner, konstnärliga verksamheter eller tillfälliga konstnärliga och kulturella aktiviteter. Men det kan också handla om att finna platsens innersta kärna eller övergripande atmosfär i förhållande till människa och miljö. En del kallar detta platsens själ.* Alla människor har erfarenhet av sådana platser och de följer oss genom hela livet – konstnärer är specialiserade på att upptäcka och använda denna typ av kvalitet. På så sätt uppstår fler möjligheter till möten genom konsten - ytan för det offentliga samtalet ökar. Även om en plats redan har en eller flera kulturella

mötesplatser så kan dessa behöva aktiveras på nytt, så att säga ”laddas” på om. Den konstnärliga undersökningen intresserar sig för hur stark dragningskraft en plats har, vad denna dragningskraft består av och hur människor förhåller sig till den. Detta gäller även för stråk, rörelsemönster och platser som kanske används på olika sätt beroende av tiden på dygnet. Konsten kan förstärka platsens potential som kulturell mötesplats genom att befästa platsspecifika kvaliteter. I mötet mellan människa och konst uppstår sedan förutsättningar för kulturmötet. Dessa kulturmöten kan involvera alla aktörer och individer som nyttjar eller vistas på en plats och skapar möjligheter att utveckla och dela perspektiv och kunskap.

*Cultural planning

5. Överbyggande mötesplats

Alla platser har möjlighet att utvecklas till överbyggande mötesplatser. I kulturhus Backaplans närmiljö är detta särskilt viktigt, men Backaplan har potential att tillåta den kulturella mötesplatsen att omfatta hela området.

”Vi har avslutningsvis kunnat konstatera att läget vid knutpunkten och torget nya Hjalmar Brantingsplatsen kommer göra kulturhus Backaplan till den mest lättillgängliga och centralt belägna kulturinstitutionen i det framtida Göteborg. Mot bakgrund av det bedömer vi att den främsta risken i genomförandet är att stadens grepp blir otillräckligt för att använda det goda läget till sin fulla potential. Platsen möjliggör och kräver ett större program och ett större kulturhus än det som ligger i det stadsgemensamma åtagandet. Att få till ett tillräckligt stort kulturhus är en utmaning för alla berörda förvaltningar som ställer krav på samverkan, samsyn och mycket god dialog.”*

”Ett tillräckligt stort Kulturhus?” - Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi

6. Nod

”Kulturhuset måste placeras maximalt centralt vid en knutpunkt i stadsdelen och utformas som en väl synlig del av det offentliga rummet på platsen. Genom tillgänglighet och synlighet kan kulturhuset inspirera och inbjuda till spontana besök och synliggöra den pågående kulturverksamheten. Läget direkt vid Hjalmar Brantingsplatsen är avgörande för kulturhusets attraktionskraft. Detta förutsätter dock att husets synlighet mot det offentliga torget blir tillräckligt god.”*

* Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi

"Göteborgs Stad befinner sig i en omstrukturering från Stadsdelsnämnder till centrala nämnder och förvaltningar. För att det befolkningsinriktade arbetet med kulturvärde Konst skall kunna fortskrida på lokal nivå planeras en modell som utgår från fyra kulturnoder i stadens nya områdesindelning. Noderna utgörs av fyra större kulturhus med regionalt uppdrag där intern kompetens på konstområdet finns i verksamheten. Kunskapsutveckling i samverkan med det fria kulturlivet, konstnärer och civilbefolkning kan på så vis bedrivas för att säkerställa att denna kompetens kommer staden tillgodo.*"

**Slutredovisning, Statens Konstråd; Konst i Stadsutveckling - Kulturförvaltningen, SDF
Lundby Göteborgs Stad 2020*

7. Arena

Backaplan är tillsammans med Ringön och Frihamnen de delar av ön Hisingen som genom broförbindelsen ansluter direkt till Göteborgs centrum. Bron överbygger Göta älv och det tidigare stora hamnområdet där stadens nya centrum för forskning och innovation växt under senare tid. Med tanke på att stora delar av stadsdelens ytor präglas av före detta varvsindustrin med byggnation som delvis bevarats eller anpassats för aktuella intressen så har gestaltningen av Backaplan rollen av förmedlande länk mellan omgivande områden, historia och samtid. Den kommunala organisationens uppdrag att skapa hållbara, hälsofrämjande livsmiljöer får

genom konst - och kulturutveckling möjlighet att arbeta med stadsomvandling på ett sådant sätt att olika grupper kan bli medskapande och få möjlighet att äga en del av frågan.

Portal

"Portaler är mötesplatser som genom sin funktion kan bidra till att stärka omgivande interstruktur genom att utgöra en ingång till andra mötesplatser. Kulturhuset bör utformas för att kunna samverka med och lyfta olika kulturaktörer i stadsdelen och skapa förutsättningar för dessa att synas i och utnyttja kulturhuset. Kulturhuset bör både fungera som en portal till lokal konst och kultur, men även som en portal ut mot den nationella och internationella arenan."*

**Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi*

I Sverige finns idag invånare från närmare 200 länder som tillsammans talar nästan lika många språk.⁵⁸ Den regionala kulturpolitiken står inför utmaningen att på bästa sätt ta tillvara interkulturell erfarenhet och internationella kontakter för att på så sätt utveckla och förnya konsten och kulturen, stärka den interkulturella dialogen och bidra till det regionala utvecklings- och påverkansarbetet.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Miljöbilder Backaplan,
foto Lars Jonsson

Foto:
Fredrik Hagstedt

KREATIVA MÖTES- PLATSER - KULTURELLT & KREA- TIVT NÄRINGSLIV

Kultur och tillväxt

Ekonomisk potential att samverka med andra politikområden med medvetenhet om att kulturens ekonomiska betydelse, ligger inte bara i vanligt företagande. Kulturen påverkar ett samhälles och en regions förmåga till utveckling, via såväl det fria kulturlivet som institutioner och föreningsliv. Det är viktigt med nya företag inom kulturbranschen, men lika viktigt är att öka kunskapen om kulturens utökade samhällsekonomiska roll. Att professionella konstnärer har rimliga ekonomiska villkor ska ses som samhällsinvesteringar snarare än som bidrag.

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 – 2023

Definition av Kreativa mötesplatser samt kreativt och kulturellt näringsliv:

De kreativa mötesplatser som kulturplanen syftar på kan drivas av såväl amatörer som professionella aktörer. Det kan handla om enstaka individer, mindre grupper eller stora kollektiv och organisationer. Verksamheten kan bedrivas oregelbundet eller kontinuerligt samt vara av privat eller publik karaktär.

Kreativa mötesplatser och kulturellt kreativt näringsliv kan drivas ideellt eller med vinstsyfte. Verksamhetens kvalitet och innehåll samt kreativa, konstnärliga eller kulturella värdegrund är dock överordnad det ekonomiska syftet.

I Kulturplanen kopplas den fysiska permanenta

strukturen för kulturella mötesplatser inomhus till kreativa mötesplatser samt kulturellt och kreativt näringsliv. Kulturhus Backaplan som kommer att utgöra en mycket betydelsefull kreativ mötesplats i området behandlas i en separat förstudie: White arkitekter xxxxxx

Kreativa mötesplatser bygger hållbara städer

Den mötesplatsanalys som skapats i syfte att kartlägga kulturella och kreativa knutpunkter för det planerade kulturhuset på Backaplan omfattar både strukturen inom - och utomhus. I detta avsnitt av kulturplanen redogörs för de förutsättningar som identifierats på Backaplan avseende kreativa, kulturella verksamheter inomhus.*

1. Inventering av befintliga verksamheter (under utveckling, Kulturförvaltningen)
2. Lokalprogram för ateljéer och ateljébostäder samt småskaligt kulturellt näringsliv
3. Kulturarena för fria kulturlivet

"Flera av de respondenter som intervjuats i kartläggningen anför att lokalutbudet och mötesplatserna för ickekommersiell kultur och föreningsliv är hotat i Lundby idag. Det är redan sedan tidigare ett bristande utbud av föreningslokaler och de existerande lokalerna håller i flera fall på att försvinna. En resurs för kulturlivet i stadsdelen har tidigare varit de relativt låga hyresni-

Foto: Barbara Ekström

våerna och utbudet av lokaler i äldre fastigheter med enklare standard. Lundby står, med sina stora stundande stadsomvandlingar, inför betydande utmaningar att inte samtidigt försvåra för det fria kulturlivet”.

Den kosmopolitiska baldakinen - interstrukturkartläggning och mötesplatsanalys för Kulturhus Backaplan, Inobi AB

** I kapitlet Kulturella mötesplatser redogörs för förutsättningar i utomhusmiljön*

Kreativa verksamheter kan naturligtvis också samtidigt vara betydelsefulla kulturella mötesplatser. Eftersom kulturplanens syfte är att påvisa förutsättningar i den byggda miljön för såväl kulturella som kreativa mötesplatser så har en uppdelning i inom- och utomhusmiljö gjorts utifrån verksamheternas perspektiv. Fria kulturlivet, kulturföreningar, kreativa verksamheter och kulturella nätverk av olika slag är intresserade av lokaler för sina aktiviteter. Verksamheterna kan sedan bli kulturella mötesplatser både inom och utomhus. Närheten till en verksamhetslokal, en kreativ mötesplats främjar möjligheterna för kulturella mötesplatser att uppstå även utomhus. En grupp musiker som driver en studio kan till exempel arrangera eller delta i konserter utomhus, musikerna har en kreativ mötesplats i sin studio inomhus som i ett senare skede medverkar till att skapa en kulturell mötesplats utomhus. Alla kreativa mötesplatser inomhus genererar inte kulturella mötesplatser utomhus men kan bidra till att ett helt område kan upplevas som kreativt och kulturellt genom att verksamheterna formar miljön. Detta formspråk gynnas givetvis av arkitektoniska lösningar och omsorgsfullt gestaltade utomhus ytor, men det kan också uppstå med ganska små medel genom exempelvis unika skyltfönster och skyltar, möjligheter att ställa ut möbler eller artefakter ur verksamhetens innehåll utanför lokalen samt aktiviteter som pågår med anledning av verksamhetens art. Dessa aktiviteter kan vara helt vardagliga företeelser som på något sätt förknippas med verksamheten. I ett område med kreativa mötesplatser så utgör själva gaturummet en förlängning av kreativiteten genom de personer som bedriver verksamheten. En vanlig morgon i ett område med hög kreativ densitet så kan man exempelvis se en rekvisitatransport med zoologiskt tema anlända till den fria teatergruppen, en kvinna med en cello går över gatan på väg till repetitionslokalen, eventbolagets personal anländer med en grupp hundar i varierande storlek som

skall stå modeller för storbildsvepor till hundmässan, några barn har fått gatukrutor av sina kreativa föräldrar som fikar på uteserveringen en bit bort, kvarterets snickare får en leverans virke, en konstnär stannar till hos snickaren för att förhöra sig om möjligheten att beställa ramar i udda format och så vidare. Gaturummet kan programmeras för denna typ av levande miljöer och Backaplan har goda förutsättningar för detta. Liv och rörelse i stadsrummet skapar inte bara trivsel – det bidrar också till tryggheten i ett område. Kreativa verksamheter samt småskaligt näringsliv bedrivs av personer som är engagerade i det de utvecklar och hur det område där de verkar i fungerar. Det är inte uteslutande låga hyror som styr kreativa aktörer i valet av lokal (även om ekonomiska aspekter spelar in precis som det gör för alla verksamheter) det är också känslan av att befinna sig i ett sammanhang.

Detta sammanhang inbegriper en mängd faktorer som spänner över närhet till andra småskaliga näringar med beröringspunkter till verksamheten, närheten till kollegor och vänner samt kopplingar till institutioner och kulturarenor. Den lokala aktören som skapar den kreativa mötesplatsen är en aktiv samhällsbyggare – och anledningen är förstås att man investerat betydande resurser i verksamheten som behöver sammanhanget för att fungera optimalt. Det är av detta skäl interstrukturkartläggningen av Kulturhus Backaplans skapats för att byggnaden skall kunna utgöra navet i en omfattande, kreativ mötesplatsstruktur.

Enligt inriktningsbeslutet för Backaplan så skall en övergripande strategi vara att:

Förbereda bottenvåningarna med lokaler för verksamheter och offentlig service längs huvudgator och planprogrammet skall verka för att:

Befintliga kulturella verksamheter bereds plats i den nya strukturen

Förutsättningarna för kreativa mötesplatser samt småskaligt och kreativt näringsliv är alltså väl förankrade i planeringsarbetet. För att det skall vara möjligt att praktiskt utveckla ytor för kreativa

mötesplatser i den byggda strukturen så har ett lokalprogram tagits fram i samverkan med lokala konstnärer och Statens konstråd.

Åtgärd:

Främja hållbar platsutveckling genom att stödja samverkan mellan kulturföretagare, kulturorganisationer och det lokala näringslivet för att lyfta platsens attraktivitet med kunskap, metodutveckling och processtöd

Västra Götalandsregionens Kulturstrategi 2020 - 2023

Tillämpa kulturplanens lokalprogram för att uppnå målsättningarna för Backaplan enligt inriktningsbeslutet för området samt Vision Älvstaden.

Kulturlager Backaplan

I syfte att skapa ett ”växthus” för Kulturhus Backaplan tog Stadsdelsförvaltningen Lundby ett initiativ för att med fastighetsägare på Backaplan samverka kring en gemensam, tillfällig platsskapande yta för konst, kultur och spontana evenemang. Bakgrunden var att unga människor som stadsdelen varit i dialog med inte ville vänta på ett kulturhus som kanske skulle byggas om fem – tio år, man ville vara med och skapa under tiden! Därför tog stadsdelen ett okonventionellt beslut 2012 – man öppnade ett kulturs busrum, ett växthus för kulturhus Backaplan - utan att egentligen ha några resurser annat än en utrymd lagerlokal som KF -fastigheter lånade ut för detta syfte. Svaret lät inte vänta på sig – en mängd människor som ville vara där med sin skapande kraft, sina projekt och sina idéer strömmade till. Lagerhallen på Backavägen 6 utgjordes av ca 30 000 kvadratmeter yta där konst och kultur kunde ta plats under perioden 2012 - 2018. Att på detta sätt låta medborgarna vara med och forma det som skall bli den nya staden är en viktig del i den demokratiska processen. Samtliga aktörer i Kulturlager har varit medvetna om att verksamheten varit tidsbegränsad eftersom huset skulle rivas men det skapade möjlighet att experimentera utan att behöva ha en stor budget. Backaplans identitet som en kreativ, kulturell, tillåtande miljö främjades av initiativet som är möjligt att bygga vidare på i den fortsatta övergången från handelsområde till blandstad.

Åtgärd:

Dialog med fastighetsägarna har återupptagits i syfte att undersöka vilka möjligheter som finns när det gäller tillfälliga lokalresurser som kan frigöras genom stadsomvandlingen så att en arena för fria kulturlivet kan skapas redan under områdets gestaltungsutveckling.

”Det fräcka med hela det huset (Kulturlager Backaplan) var ju att det fanns så mycket historia i huset... som gjorde att man bara kände att ja man kan ju fatta att det av ekonomiska skäl säkert är dumt att behålla ett sånt hus men att det... men att det har en historia gör att det... det i sig har ett värde... plus att det samtidigt var väldigt ändamålsenligt egentligen, alltså dom här mindre sakerna som fukt och lite kyla det går ju att lösa liksom genom att sätta igång värmen och sådär...” ”... det är svårt när man bygger nytt att kanske bygga på det sättet, men om det går så tror jag det skulle vara ett väldigt värde liksom, att det får vara lite ofärdigt och rufft, inte för att det är fräckt utan för att det är faktiskt rätt bra...”

Marcus Jahnke, verksamhetsledare för Center for Sustainable Urban Futures intervjuad

av Ingrid Johansson, Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet i samband med en kurs på HDK - Högskolan för Design och konsthantverk, 2018.

Ikaros, konstnär Jan Steen, Brons 1993, foto BarbaraEkström

A large sculpture of a young girl riding a bear, made of a light brown material, possibly wood or plaster, in a workshop setting. The girl is smiling and wearing a green dress. The bear is standing on its hind legs, looking up. The sculpture is positioned in front of a large, dark, textured panel. The workshop environment is visible in the background, with various tools and equipment.

LOKALPROGRAM BACKAPLAN

Ett axplock

Foto: Lars Jönsson. Arbetet med Emma Strödes verk "Nikes Göteborg"

Illustration av Barbara Ekström, utifrån Stadsbyggnadskontorets visualisering av ett framtida Backaplan

LÄGEN

Bilden ovan får ses som en idéskiss till hur lägen för hur olika typer av lokaler för kreativa näringar skulle kunna vara placerade i området. Genom att Backaplan är så centralt som helhet så är säkert olika lösningar möjliga när de olika detaljplanerna växer fram. För A läget i bilden gäller att en viss typ av småskaliga kreativa näringar av karaktär sällanköpshandel, behöver närhet till stråk och platser med hög genomströmning eftersom produkterna oftast är unika och inte finns i kundens föreställning innan kontakten med den aktuella varan. För B och C - lägen kan man säga att vissa verksamheter kan föredra att ligga lite mer avskilt av olika skäl, så som utrymmeskrävande arbete, förhöjda ljudnivåer vid vissa tider i produktionen, samt ofta återkommande transporter. Detta gäller dock långt ifrån alla. För ateljébostäder har D – läge angivits som alternativ och detta får ses i ljuset av att en större lokalyta nog är att föredra för många framför ett mer kostnadskrävande, centralt läge. Mindre ateljélägenheter behöver dock inte vara underställda denna rekommendation eftersom det som prioriteras i dessa fall skulle kunna vara närhet till transport och kommunikationer.

VARFÖR ETT LOKALPROGRAM?

Inom de närmaste decennierna förväntas Göteborgs Stad växa med närmare en tredjedel. Det gör staden till nordens största stadsutvecklingsprojekt. I styrande dokument och inriktningsbeslut förmedlas att staden skall växa med konst och kultur. Det nya nationella uppdraget för gestaltad livsmiljö visar tydligt att yrkesgrupperna konstnärer, arkitekter, designers och konsthantverkare behöver involveras i processerna och planeringen i nära samverkan med övriga funktioner för stadsomvandling. Därför är det viktigt att lokalbehoven för dessa yrkesgrupper är tillgodosedda så att det blir tydligt att det finns plats att leva och verka i de miljöer som man skall medverka till att gestalta.

Göteborg har en tidigare tradition av att bygga just ateljébostäder. Dessa byggdes i slutet av 1940 talet och början av 1950 talet i Guldheden, Kortedala, Biskopsgården, Tynnered, Högsbohöjd och Tuve. I dag är det lång kö till de ateljélägenheter som fortfarande finns i beståndet. Samtidigt har behovet av lokalyta delvis förändrats inom det kreativa fältet. Den traditionella konstnärsateljén är lika aktuell i dagsläget, men dagens utveckling med nya media gör att produktionsplattformarna delvis har andra krav. En del av aktörerna inom konst, design och andra skapande verksamheter är också rörliga i mycket stor utsträckning. Såväl nationella som globala nätverk möjliggörs genom digitala kontakter och det förändrar också lokalbehovet för en del av dessa grupper.

I inriktningsbeslutet för området Backaplan står det att befintliga kulturella verksamheter skall beredas plats i den nya strukturen. Det har dock visat sig att det finns ett intresse av mer konkret information om vilken slags lokaler det egentligen är som efterfrågas. Därför har ett enkelt underlag med exempel på lokaler för konstnärer, designers, konsthantverkare och andra kreativa yrkesgrupper tagits fram som inspiration och vägledning. Materialet har skapats i samverkan med lokala konstnärer genom ett samverkansprojekt med Statens Konstråd och Stadsdelsförvaltningen Lundby.

Ritningar och annat bildmaterial skall betraktas som ett underlag för inspiration och fortsatt diskussion. Alla områden och fastigheter har sina egna förutsättningar som styr lokalernas utformning och detta lokalprogram är avsett för fördjupat utvecklingsarbete i syfte att främja tillgång på verksamhetsytor för konst, kultur och småskaligt näringsliv.

”Men själva bildningsprocessen behöver även fysiska rum och genomtänkta former där olika grupper i samhället kan mötas. En effekt av kvantitativa utvärderingar verkar ha blivit att allt fler koncentrerar sig på att skapa mer och mer utbud. Vi behöver också stödja och utveckla former för att tillsammans smälta det upplevda. (Vikten av) det pågående, återkommande samtalet om vad det vi upplever betyder för oss”.

Klas Grinell, Kulturens värde och sociala effekter, Rapport 2020:1 Kulturförvaltningen
Göteborg

A floor plan diagram showing a 'STUDIO' and a 'PENTRY'. The studio is a large rectangular room with a thick black border. The pentry is a smaller rectangular room attached to the right side of the studio. A wavy line separates the studio from the pentry. A door is shown in the pentry, and a window is shown in the studio. The text 'STUDIO' and 'PENTRY' are written in bold, black, sans-serif font.

Syftar till att skapa en typ av lokal som fungerar bra i icke - permanenta strukturer som tex. områden i stadsomvandling, rivningsfästigheter, öppna ytor av formbar karaktär samt innetorg, gallerior mm.

MINIATELJÉ

25 - 30 kvm

1 person

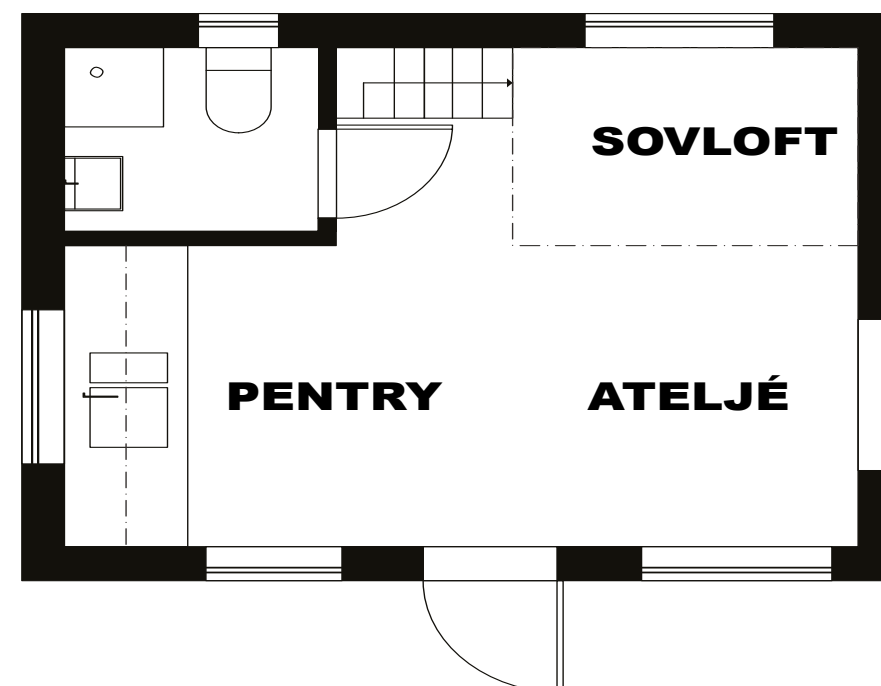
Pentry

Ateljé

Wc & dusch

Sovloft

**Ljusinsläpp genom fönster
eller glasvägg**

MINIATELJÉ

Syftar till att tillgodose ett lokalbehov för ett brett spektrum av samtida konstnärer och kreatörer som reser mycket, har stora nätverk som de rör sig inom och därför behöver en effektiv yta för skapande/övernattning/showroom i ett expansivt område.

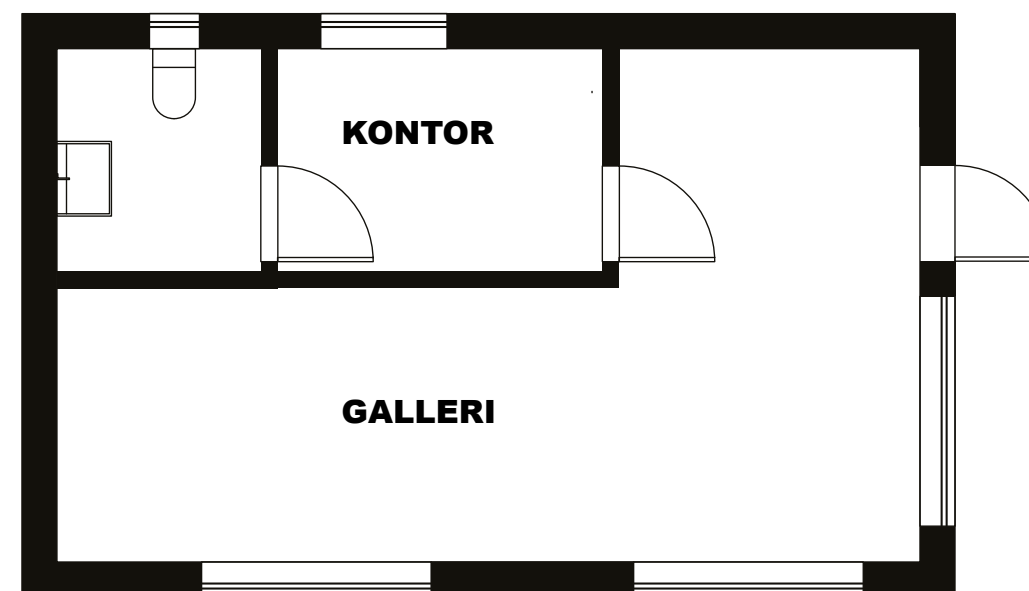
B

KULTURPLAN BACKAPLAN

POP-UP GALLERI

30 - 50 kvm

1-2 Personer
Galleri med glasvägg
Liten kontorsdel

POP-UP GALLERI
Syftar till att skapa en liten publik yta som kan drivas av en enskild aktör -eller vara en arena som nyttjas av flera olika kreatörer som ibland har intresse av att visa sina idéer/alster för en större offentlighet.

A

KULTURPLAN BACKAPLAN

WHAT'S
YOUR
BIG
IDEA ?

MAGIC
THREAD
HEAD

B

KULTURPLAN BACKAPLAN

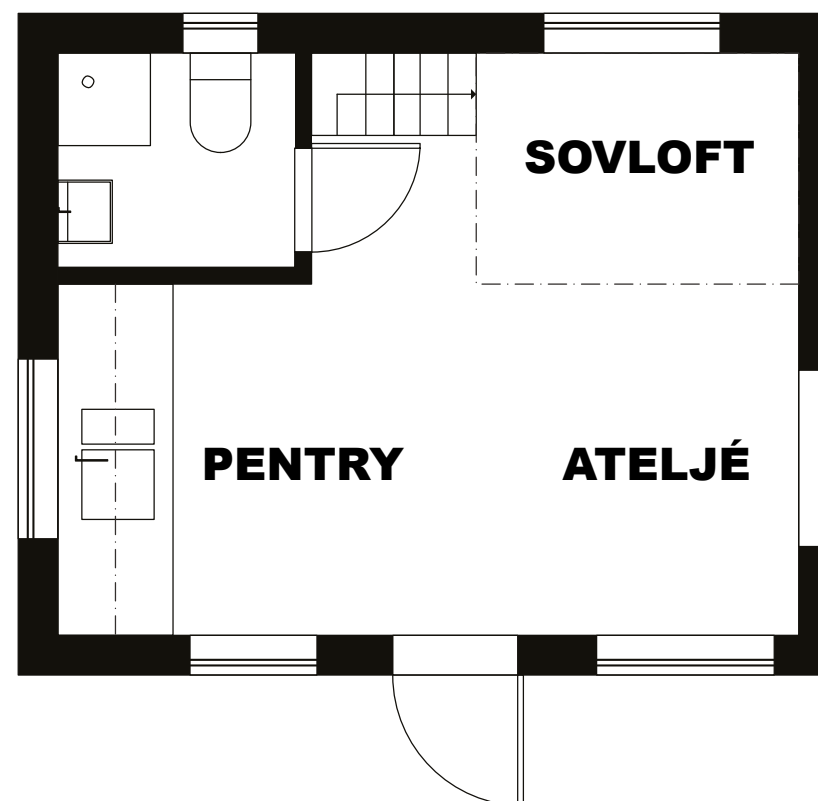
Foto: Kent Turnefält.

MEDIATEK / SHOP

25 - 30 kvm

1-2 personer
Liten ateljé/showroom

"Gästateljé" för regionala
kulturaktörer

MEDIATEK / SHOP

Syftar till att skapa en gästateljé för aktörer som arbetar under en period i ett område där det finns hög densitet av kulturellt kapital.

B

KULTURPLAN BACKAPLAN

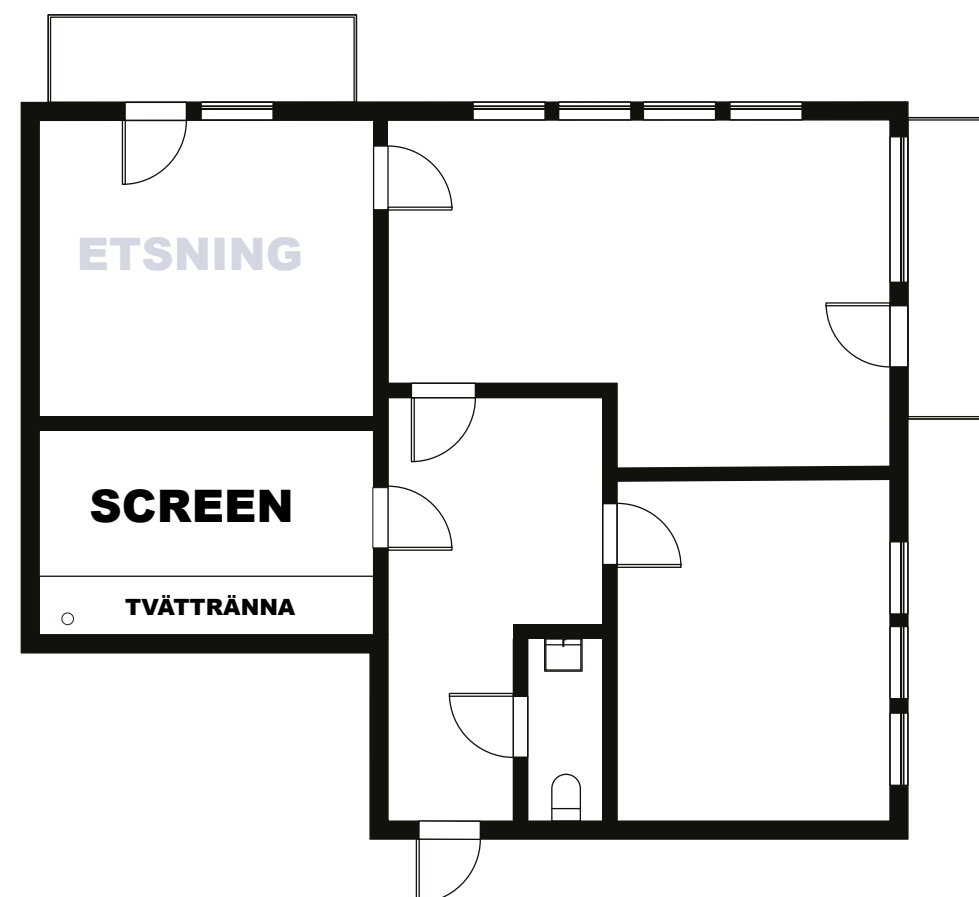
TEXTILATELJÉ

60 - 80 kvm

1-4 personer
Vävningtuft
screentryck
färgrum

Litet rum med möjlighet till mörkläggnig
Ljudisolering

Generös takhöjdInlastning/ varuhiss

POP-TEXTILATELJÉ
Syftar till användning som traditionell ateljé för textil konst och hantverk i permanent produktion.

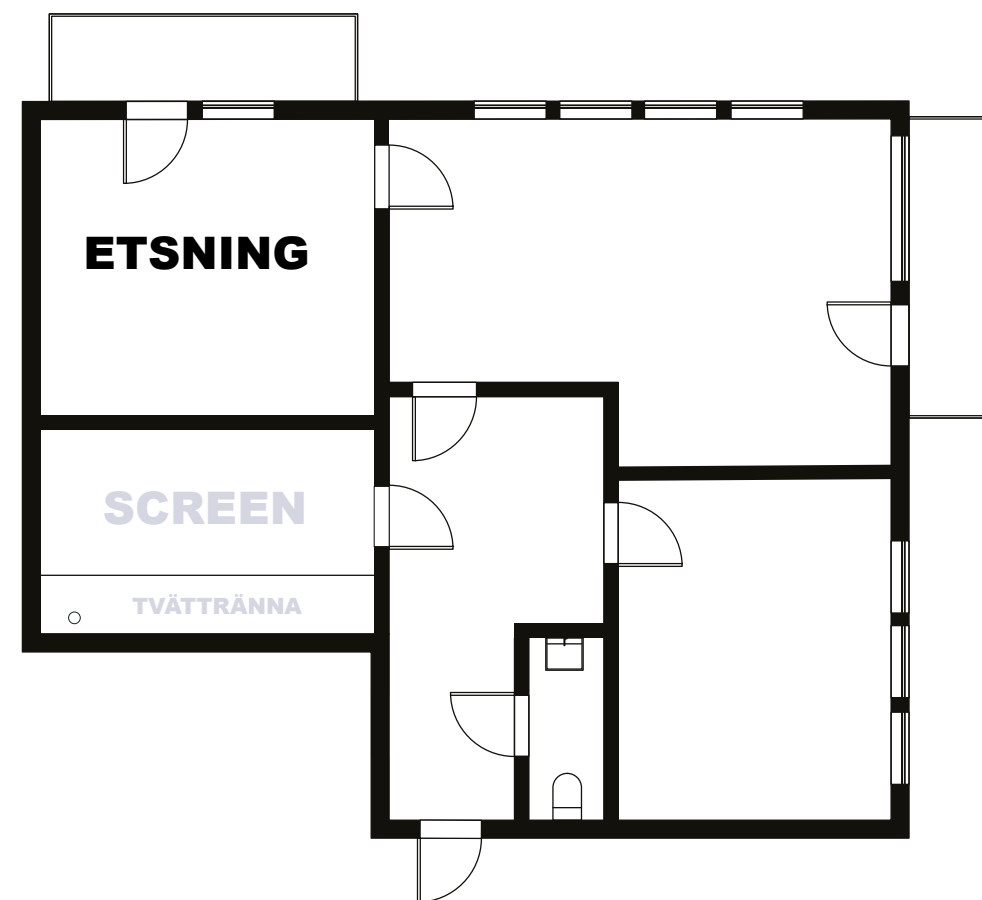
MÅLERI / GRAFIK

ATELJÉ

60 - 80 kvm

1- 4 personer
Ateljé med norrljus
Etsningsrum med utsug

Generös takhöjd
Inlastning/ varuhiss

MÅLERI / GRAFIKATELJÉ
 Syftar till användning som traditionell ateljé för målarkonst och grafik med permanent verksamhet.

B

KULTURPLAN BACKAPLAN

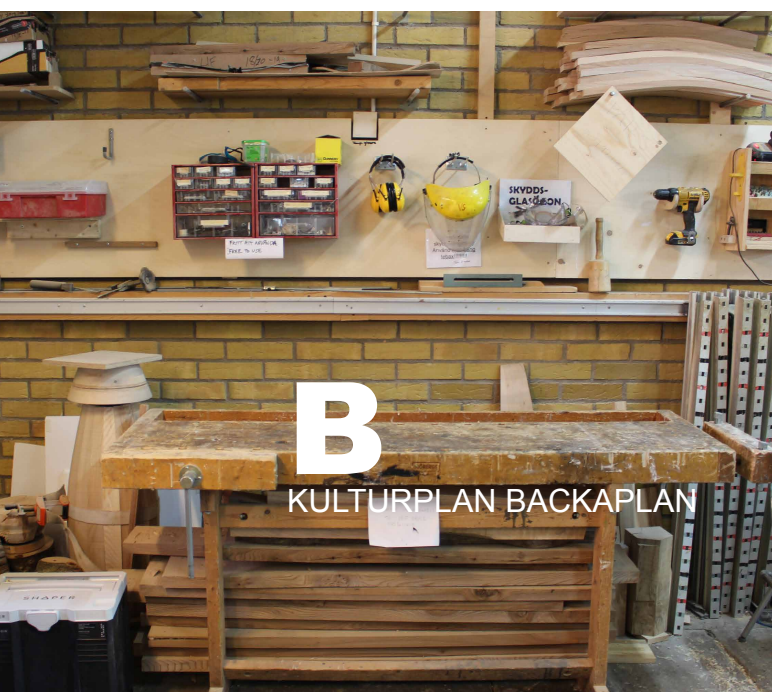

SKULPTURATELJÉ

60 – 100 kvm

1- 4 personer
Ateljédel med verkstad
Skissrum
Förråd
Pentry
WC

Generös takhöjdInlastning / varuhiss

B

KULTURPLAN BACKAPLAN

SKULPTURATELJÉ
 Syftar till användning som lokal för professionell skulptur med verkstad och administration.

ATELJÉLÄGENHET

100 - 130kvm

Konstnär med familj

Bostadsdel

Ateljédel

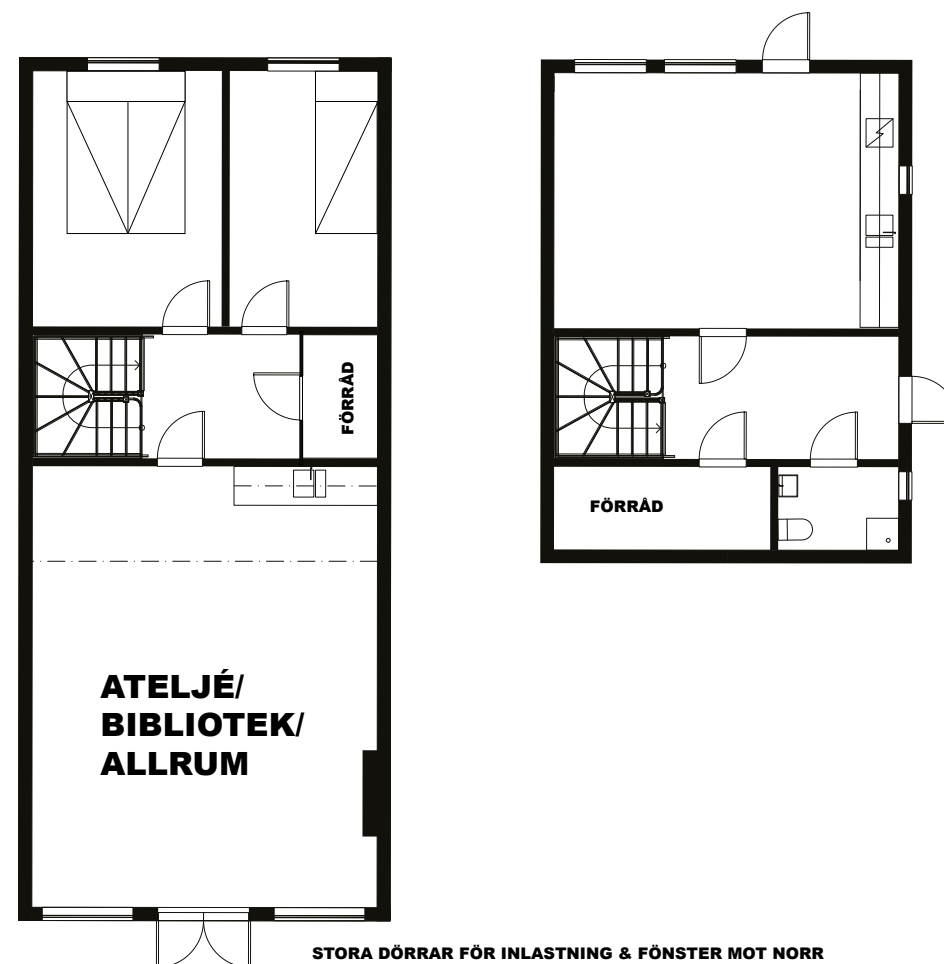
Takhöjd 4 meter eller högre

Ljudisolering

Norrljus önskvärt

3-fas

Inlastning

ATELJÉLÄGENHET
Syftar till att skapa bostäder för konstnärer och deras familjer med en del för ateljé.

C, D
KULTURPLAN BACKAPLAN

Foto: Vanja Larberg

FÖRSÄLJNING KONSTHANTVERK

50 - 80 kvm

2 - 10 Personer

Butikslokal

Verkstadsdel

Förråd

3 - fas

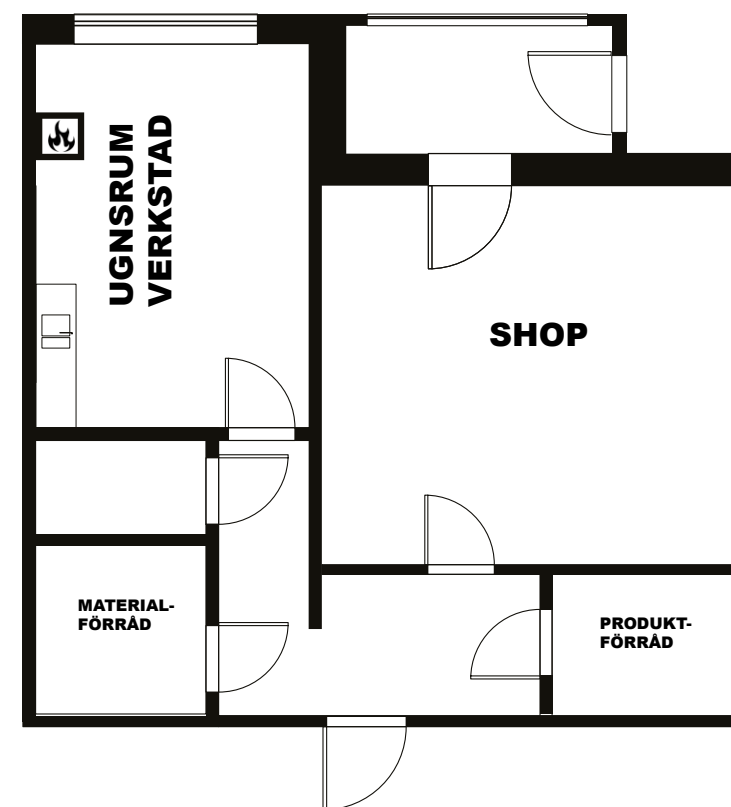
Brandskydd

Gipsavskiljare

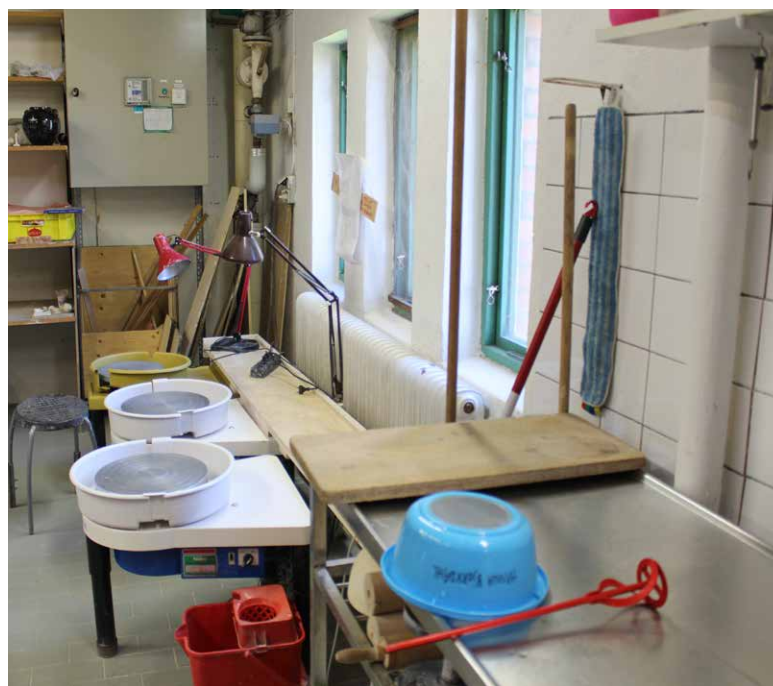
Luftsug

Generös takhöjd

Inlastning

KULTURPLAN BACKAPLAN

FÖRSÄLJNING KONSTHANTVERK
Syftar till yta för butikslokal som kan drivas av ett kooperativ, en ideell förening eller liknande.

EVENT / VERKSTAD

300 - 1200 kvm

2 - 30 personer

Teknikverkstad

Laserskrivare/3D-print

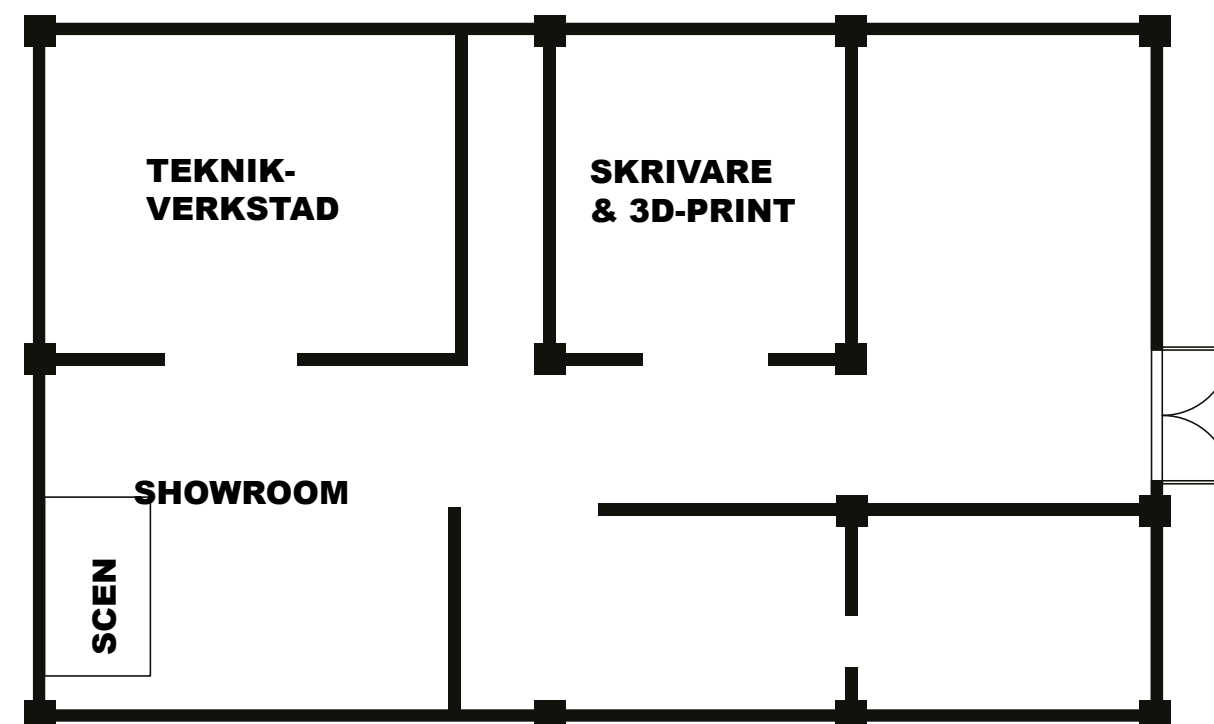
Showroom

3-fas

Takhöjd minst 4m

Tåliga ytskikt

Inlastning

B

KULTURPLAN BACKAPLAN

EVENT/VERKSTAD
Syftar till att skapa utrymme för en större produktionslokal med visningsdel för nya media, makerspace och större events.

TELLUSTEMPLET

Tellustemplet är ett verk av konstnären Sara Lännerström, och är skapat av re-
turtegllet från byggnaden på föregående
uppslag.

*"I det antika Rom fanns ett Tellustempel.
Det grundades år 268 f Kr av Publius Sem-
pronius Sophus och brann ner år 64 e Kr.
Tellustemplet var en helgedom åt gudinnan
Tellus som representerade Moder jord. Till-
sammansmed Eos hade hon fyra barn vilka
representerade de fyra årstiderna.*

*De första fynden av tegel har hittats i Kina
och i Grekland där det användes av etrus-
kerna ca 1000 år f Kr. Sedan utvecklades
och användes teglet under Romarriket
för att vandra norrut till Skandinavien på
1100-talet. Det stora genombrottet fick
teglet på 1880-talet då många bostadshus
och allmänna byggnader i stadsmiljö mu-
rades upp eftersom materialet var relativt
billigt och eldfast. Många av byggnaderna*

*står kvar och används än idag. Tellustemp-
let kommer vara en påminnelse i stadsut-
vecklingen om vikten av att återvinna det vi
kan och tanken om ett hållbart byggnads-
sätt. För trots fokus på miljö och hållbarhet
bara ökar byggbranschens miljöpåverkan,
enligt Boverkets miljöindikator 2019. Mitt
verk i Ångpannegatans processer kan vara*

*en gestaltad idé om att allt inte behöver gå
så fort.*

Tänk efter - hur vill vi ha det?

Gör något själv.

Vad är värdefullt egentligen?"

Sara Lännerström, Konstnär

Göteborgs
Stad